

DUURZAAM ENERGIEACTIEPLAN VOOR DE GROEP 'VAN ZEE TOT IJZER'

ONTWERPVERSIE OKTOBER 2016

INLEIDING **5**

1	het Burgemeestersconvenant	5
2	de groep 'Van Zee tot IJzer'	5
3	duurzaam energieactieplan (SEAP)	6
4	totstandkoming van het duurzaam energieactieplan voor de groep via participatie	7
4.1	interne werking binnen de steden en gemeenten	7
4.2	externe ondersteuning geboden aan de steden en gemeenten	8
4.3	participatieve aanpak voor externe doelgroepen	9
5	uitvoering van het duurzaam energieactieplan	10
5.1	uitwerking van de acties	10
5.2	financieel luik	11

HUIDIGE SITUATIE **13**

1	CO₂-uitstoot in de regio 'Van Zee tot IJzer' in het jaar 2011	13
2	CO₂-uitstoot in de regio 'Van Zee tot IJzer' in het jaar 2020 zonder bijkomende maatregelen	17

DOELSTELLINGEN **19**

1	nagestreefde reductie	19
2	algemene uitgangspunten	19
3	cijfers per thema	20

ACTIES **21**

1	gemeente als organisatie	21
1.1	doelstelling.....	21
1.2	acties in de kijker	21
1.3	regionale acties	22
1.4	individuele acties	23
2	wonen	31
2.1	doelstelling.....	31
2.2	acties in de kijker	32
2.3	regionale acties	33
2.4	individuele acties	36

1 het Burgemeestersconvenant

Het Burgemeestersconvenant is een Europees initiatief waarbij lokale overheden zich vrijwillig engageren om minder CO₂ uit te stoten. Het staat ook bekend onder diens Engelse benaming 'Covenant of Mayors' of kortweg 'CoM'.

Met het convenant richt de Europese Commissie zich voor de eerste keer tot de lokale overheden, dit om hun inspanning bij de uitvoering van een duurzaam beleid te onderschrijven en ondersteunen. Dat lokale overheden een cruciale rol spelen bij het terugdringen van de CO₂-uitstoot valt niet te ontkennen. Stedelijke activiteiten zijn verantwoordelijk voor 80% van het energieverbruik en de CO₂-uitstoot. Bovendien staan lokale overheden dicht bij de bevolking.

Het verminderen van de CO₂-uitstoot kan door efficiënter om te gaan met energie en het gebruik van duurzame energiebronnen (hernieuwbare energie) op het grondgebied te verhogen.

De verbintenis kent daarbij een minimum doelstelling: de ondertekenaars geven aan de 20% CO₂-reductiedoelstelling van de Europese Unie tegen 2020 minstens te behalen. Hoe de doelstelling behaald wordt, moet aangegeven worden in een duurzaam energieactieplan, ook gekend als SEAP.

2 de groep 'Van Zee tot IJzer'

Op 3 juni 2015 ondertekenden volgende 9 West-Vlaamse steden en gemeenten samen het Burgemeestersconvenant onder de groepsnaam 'Van Zee tot IJzer': De Panne, Diksmuide, Koekelare, Kortemark, Langemark-Poelkapelle, Lo-Reninge, Middelkerke, Nieuwpoort en Veurne.

Binnen het Burgemeestersconvenant bouwen deze steden en gemeenten als groep aan een duurzaam lokaal energie- en klimaatbeleid. Hierbij hebben ze besloten voor het gezamenlijk grondgebied te gaan voor de minimumdoelstelling van 20% minder CO₂-uitstoot tegen 2020, dit ten opzichte van het referentiejaar 2011. De thema's die aangepakt worden zijn de gebouwen/installaties/voorzieningen van het stedelijk/gemeentelijk patrimonium, de residentiële gebouwen en de tertiaire sector alsook de gemeentelijke openbare verlichting, het gemeentelijk wagenpark, het particulier en commercieel vervoer, het openbaar vervoer, de lokale elektriciteitsproductie en de lokale warmte/koudeproductie.

3 duurzaam energieactieplan (SEAP)

Europa biedt met het Burgemeestersconvenant een kader dat iedere stad, gemeente of groep van steden en gemeenten kan gebruiken om een actieplan op te stellen en te implementeren.

■ stap 1: opstellen van een duurzaam energieactieplan, met de nulmeting als uitgangspunt

Om de totale CO₂-uitstoot op het grondgebied te kunnen reduceren met 20% tegen 2020 dient er eerst een nulmeting uitgevoerd te worden. Daarmee wordt een beeld gevormd van de CO₂-uitstoot bij de aanvang van het project. Als referentiejaar voor deze nulmeting is het jaar 2011 gekozen. Dit is het eerste jaar waarvoor er voldoende gegevens voor het gehele grondgebied beschikbaar zijn om een nulmeting op te maken. Dit kan aan de hand van een instrument opgesteld door de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO) in opdracht van de Vlaamse overheid.

De nulmeting gaat voor de verschillende mee te nemen sectoren na hoeveel CO₂ er werd uitgestoten in het referentiejaar 2011.

Het duurzaam energieactieplan geeft aan hoe de groep van steden en gemeenten binnen 'Van Zee tot IJzer' het engagement om 20% minder CO₂ uit te stoten tegen 2020 wil bereiken. Met de nulmeting als vertrekpunt werden de meest geschikte en haalbare acties geselecteerd om deze reductie te realiseren.

Aangezien het actieplan is opgesteld voor een groep van steden en gemeenten zijn er voor Van Zee tot IJzer zowel regionale als individuele acties in terug te vinden. Regionale acties zijn maatregelen die door minstens 2 steden/gemeenten worden uitgevoerd en waarvoor een onderlinge samenwerking wordt opgezet. Individuele acties zijn maatregelen die een stad of gemeente zelf uitvoert.

■ stap 2: indienen duurzaam energieactieplan

Nadat het SEAP is opgesteld, wordt het ingediend bij de Europese Commissie. Deze zal beoordelen of het plan aan de vereisten voldoet. Een goedkeuring van de Europese Commissie is noodzakelijk.

■ stap 3: uitvoering

De maatregelen moeten worden omgezet in de praktijk.

■ stap 4: rapportering en monitoring

Na het indienen van het energieactieplan dient er een tweejaarlijkse rapportage aan Europa te gebeuren over de uitvoering. Deze rapportage omvat een implementatierapport waarin de geïmplementeerde maatregelen worden opgesomd. Elke vier jaar dient hierbij een nieuwe CO₂-meting (monitoring) te gebeuren. Naar analogie met de nulmeting in het referentiejaar 2011 kunnen de steden en gemeenten hiervoor beroep doen op een Excel-tool aangeleverd door VITO in opdracht van de Vlaamse overheid.

4 totstandkoming van het duurzaam energieactieplan voor de groep via participatie

Om het duurzaam energieactieplan (SEAP) op te stellen werd door de verschillende steden en gemeenten een proces doorlopen dat leidde tot concrete maatregelen die door het college van burgemeester en schepenen en de verschillende diensten binnen de steden en gemeenten ondersteund worden.

Tijdens dit proces werd door belang te hechten aan participatie zowel intern binnen de gemeentelijke werking als extern draagvlak gecreëerd. De steden en gemeenten in de groep werden daarbij ondersteund door externe partners. Als territoriaal coördinator binnen het Burgemeestersconvenant nam WVI hierin de coördinerende rol op.

4.1 interne werking binnen de steden en gemeenten

Elke stad/gemeente richtte intern een werkgroep op onder leiding van de bevoegde ambtenaar en schepenen, waarbij de samenstelling tussen de steden/gemeenten onderling kan variëren. Algemeen kan gesteld worden dat volgende mandatarissen en vertegenwoordigers van onderstaande diensten deel kunnen uitmaken van de werkgroep:

- diensten milieu, duurzaamheid, mobiliteit
- ruimtelijke ordening
- patrimonium, technische dienst
- diensten sport, cultuur, jeugd
- dienst voor lokale economie
- communicatiedienst
- schepenen(en) van leefmilieu, ruimtelijke ordening, woonbeleid, mobiliteit, lokale economie, patrimonium, toerisme, sport
- burgemeester

Onder leiding van WVI werd met de interne werkgroep een beperkt aantal fysieke bijeenkomsten georganiseerd. Gedurende deze bijeenkomsten werd het lopende beleid geïnventariseerd en werden de mogelijke toekomstige acties bekeken. Belangrijk is dat deze toekomstige acties niet alleen gericht zijn op het behalen van het streefdoel tegen 2020 maar eveneens passen binnen de langetermijnstrategie en -visie inzake duurzaam energie- en klimaatbeleid van de stad/gemeente. Dit is nodig om de uitvoer van het duurzaam energieactieplan te garanderen. Het integreren van deze visie in de meerjarenplanning maakt structurele veranderingen op lange termijn mogelijk.

Tijdens de uitvoering van het actieplan zal de interne werkgroep nauw betrokken zijn. De werkgroep zal ook instaan voor de opvolging, monitoring en het bijwerken van de genomen maatregelen.

Door WVI werd gedurende de opmaak van het SEAP op regelmatige basis de stand van zaken van het Burgemeestersconvenant toegelicht en besproken met de kerngroep. Deze groep is samengesteld uit de politieke en ambtelijke vertegenwoordiger van iedere stad/gemeente uit de groep die het dossier ten gronde opvolgt.

Finaal zorgde WVI door toelichting aan het college van burgemeester en schepenen voor terugkoppeling.

4.2 externe ondersteuning geboden aan de steden en gemeenten

De steden en gemeenten worden extern ondersteund door een breed partnerschap. Tot deze partners behoren onder meer VITO, de distributienetbeheerders (Eandis en Infrac), externe experts (bv. Autodelen.net), lokale verenigingen,...

VITO leverde de nulmetings- en maatregelentool aan die werd opgesteld in opdracht van de Vlaamse overheid. Jaarlijks kent de inventarisatie een vervolg.

De distributienetbeheerders bieden ondersteuning aan de steden en gemeenten o.a. door het opmaken van energieaudits van gebouwen van het patrimonium en door het opmaken en implementeren van een visie voor de openbare verlichting.

De provincie heeft een bestaand pallet aan acties en sensibilisatieartikels die ingezet kunnen worden binnen de thema's van het Burgemeestersconvenant.

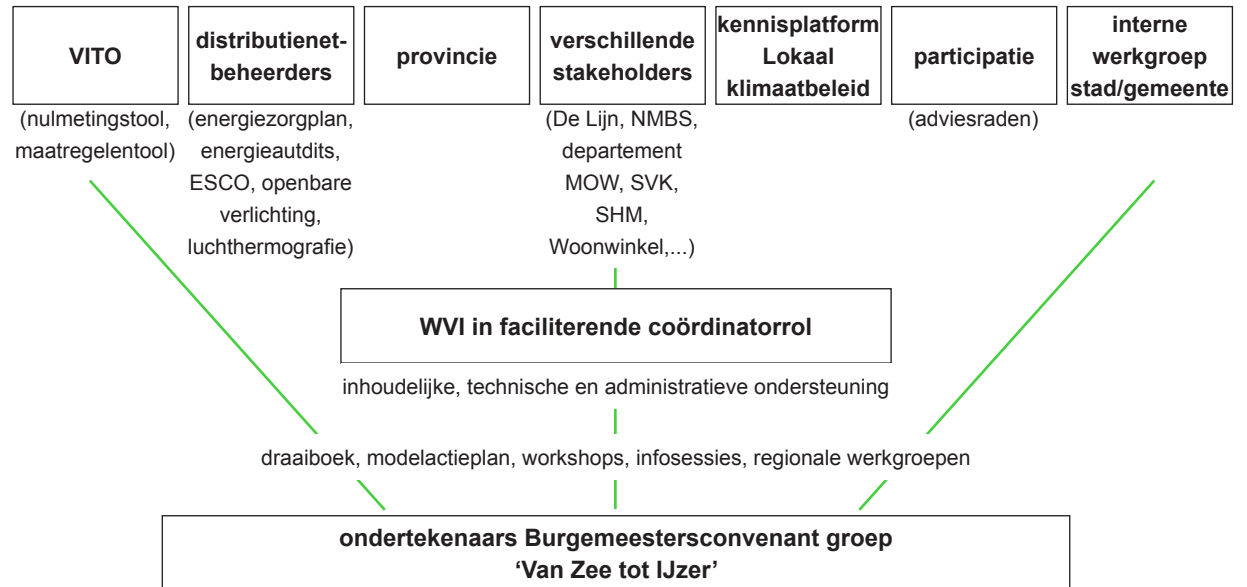
Door WVI werd als territoriaal coördinator het volledige proces, dat leidde tot het vormen van de groep en de opmaak van het SEAP, opgenomen. Inhoudelijk werd door WVI in het proces ondersteuning gegeven door het inrichten van workshops rond drie verschillende thema's. Tijdens deze workshops kwamen de relevante stakeholders in de sector aan het woord en was er ruimte voor een groepsdiscussie. Deze discussie bracht pijnpunten aan het licht en maakte het zoeken naar concrete oplossingen, die later vertaald werden naar regionale- of individuele acties, mogelijk.

Volgende workshops werden georganiseerd:

- workshop "de gemeente als organisatie" (14-09-2015):
 - stakeholders: distributienetbeheerders Eandis en Infrac, Provincie West-Vlaanderen
- workshop Mobiliteit (17-12-2015):
 - stakeholders: De Lijn, NMBS, Provincie West-Vlaanderen, Departement Mobiliteit en Openbare werken (MOW), WVI
- workshop Wonen (26-02-2016):
 - stakeholders: sociale huisvestingsmaatschappijen (SHM), sociale verhuurkantoren (SVK), woonwinkels, Provincie West-Vlaanderen, WVI

Naast de workshops organiseert WVI in samenwerking met de provincie en Leiedal een aantal keer per jaar een kennisplatform over het thema klimaat voor bevoegde schepenen en betrokken ambtenaren. Bedoeling is op dit platform concrete voorbeelden toe te lichten, technisch dieper in te gaan op de materie en vernieuwende items aan te brengen. Een projectbezoek hoort eveneens tot de mogelijkheden.

WVI zal ook bij de uitvoer van het actieplan een actieve rol opnemen (zie volgend punt).

figuur 1: externe ondersteuning door partnerschap

4.3 participatieve aanpak voor externe doelgroepen

Bij de opmaak van het SEAP konden de verschillende gemeentelijke doelgroepen mee nadenken over mogelijke acties binnen het SEAP en de toekomstige klimaatvisie van de groep van steden en gemeenten 'Van Zee tot IJzer' verder mee bepalen. De groep van gemeenten konden op die manier ook de voorgestelde acties affoetsen op hun draagvlak.

Concreet werden voor een aantal adviesraden, zijnde de MINA-raden en GECORO's binnen de groep, avonden ingericht in samenwerking met WVI:

- toelichting aan en participatie vanuit de adviesraden van De Panne, Middelkerke en Nieuwpoort op 3 maart 2016 te Nieuwpoort
- toelichting aan en participatie vanuit de adviesraden van Diksmuide, Koekelare, Kortemark, Langemark-Poelkapelle en Lo-Reninge, op 10 maart 2016 te Diksmuide

De opmaak van het duurzaam energieactieplan laat elke stad/gemeente toe eigen accenten te leggen inzake het opzetten van participatie. Volgende aanvullende activiteiten vonden plaats:

- Diksmuide:
De duurzaamheidsambtenaar gaf een toelichting over het Burgemeestersconvenant aan de milieuraad. Na afloop van de toelichting werd een brainstormsessie georganiseerd rond mogelijke acties die in het duurzaam energieactieplan kunnen opgenomen worden.
- Veurne:
Naar analogie met de avonden voor de adviesraden ingericht door WVI werd door Veurne een avond voor de MINA-raad en GECORO ingericht rond het Burgemeestersconvenant. De adviesraadsleden kregen op deze manier de mogelijkheid om input te geven voor het actieplan.

5 uitvoering van het duurzaam energieactieplan

5.1 uitwerking van de acties

De voorstellen voor acties die volgden uit de verschillende workshops en het participatieproces werden besproken met de groep van steden en gemeenten. De groep maakte een selectie van de voorgestelde acties op basis van het draagvlak voor de actie, de efficiëntie waarmee de actie een CO₂-reductie realiseert en de mate waarin de actie een oplossing biedt voor een grensoverschrijdend probleem.

De weerhouden acties werden vervolgens ter goedkeuring voorgelegd aan de colleges van burgemeester en schepenen. Aan deze acties wordt in het actieplan steeds een indicatie van de door de actie te bekomen CO₂-reductie, de verantwoordelijke uitvoerder(s) en de geschatte timing gekoppeld.

Als territoriaal coördinator wenst WVI de steden en gemeenten te begeleiden voor het uitwerken van enkele regionale acties. De acties die door WVI zullen begeleid worden zijn:

- opzetten van een werkgroep voor het uitwerken van sensibilisatie en communicatie
- opzetten van een werkgroep voor het uitwisselen van ervaring inzake renovatie (Imet onderwerpen als uchtthermografie, straatthermografie, woningscans, ontzorging, burgerparticipatie,...)
- Europees project See2Do!: verbeteren van de energie-efficiëntie van bestaande gebouwen door renovaties te stimuleren, promoten en ondersteunen
- Transmobil: Europees projectvoorstel, mede uitgewerkt door WVI
- Opzetten van een mini-Testkaravaan i.s.m. de provincie West-Vlaanderen (op basis van de bestaande actie Testkaravaan)

Daarnaast blijft WVI nieuwe Europese projectmogelijkheden opvolgen en uitwerken.

5.2 financieel luik

De komende jaren zijn extra financiële inspanningen nodig om de ambities en doelstellingen uit het duurzaam energieactieplan te verwezenlijken. Het budget bestaat uit:

- middelen voor personeel (gemeentelijk en intergemeentelijk) voor de coördinatie en/of uitvoering van de acties
- mogelijkheden via personeel van de ondersteunende partners voor de coördinatie en/of uitvoering van de acties (bvb. distributienetbeheerders)
- bestaand budget dat al wordt ingezet voor het beleid inzake klimaat en energie
- bijkomend budget dat vrijgemaakt wordt voor het beleid inzake klimaat en energie
- herinvesteringen van het vrijgekomen budget door de realisatie van quick wins via acties kaderend binnen het Burgemeestersconvenant.
- externe subsidiemogelijkheden of financiële structuren:
 - Europese subsidieprogramma's
 - Federale subsidies
 - Vlaamse subsidieprogramma's
 - Energy Performance Contracting (EPC)
 - Crowdfunding
 - ...

Voor alle gemeenten in Vlaanderen is de Beleids- en beheerscyclus (BBC) het instrument om het beleid te plannen, de financiële vertaling ervan te maken, bewaken en registeren en om het gevoerde beleid te evalueren en erover te rapporteren. Iedere gemeenteraad keurt de meerjarenplanning, de wijziging(en) eraan en de jaarrekeningen goed. Het is dan ook op die manier dat iedere stad en gemeente binnen de groep Van Zee tot IJzer de budgetten voor de acties binnen dit actieplan goedkeurt of zal goedkeuren.

De Europese commissie wenst zicht te krijgen op de financiële begroting voor de acties in het SEAP. Deze gegevens worden hen overgemaakt via het door de commissie opgestelde sjabloon waarmee dit actieplan ingediend wordt. In het sjabloon worden de cumulatieve cijfers voor alle steden en gemeenten binnen deze groep weergegeven, zodat geen individuele budgetten meer te herkennen zijn. Volgende aspecten gaven invulling aan het financieel luik:

- Het meerjarenplan van iedere stad/gemeente vormde de basisinput om het financieel aspect van de acties in te vullen. Het betreft hierbij de budgettering voor de acties die tot 2015 gekend en opgenomen waren in het meerjarenplan (met bijhorende wijzigingen).
- Daarnaast werden ook specifiekere gegevens vanuit de steden en gemeenten doorgegeven, om de raming te vervolledigen.
- Er werd een inschatting gemaakt van de inzet van personeel om de lopende acties, sensibilisatieacties en bijkomende acties in eigen beheer op te nemen. De kost is gebaseerd op de loonkost.

- Nieuwe acties die gemeenten naar aanleiding van het SEAP opnemen, worden afzonderlijk begroot bij het uitwerken van de acties. De uitgaven ervoor dienen door elke gemeente goedgekeurd te worden in het beslissingsproces over het effectief uitrollen van deze acties.

In het plan is ervan uitgegaan dat heel wat acties door het bestaande personeel zullen opgenomen worden. Er zijn daarbij meerdere beleidsdomeinen betrokken. Vanuit de dienst milieu/duurzaamheid worden traditioneel gezien de acties opgenomen die kaderen binnen duurzaamheid en dit voor alle thema's uit het Burgemeestersconvenant.

Daarnaast is de dienst mobiliteit verantwoordelijk voor het uitwerken van aspecten zoals het beleid voor de zwakke weggebruiker, het openbaar vervoer, integreren van deelsystemen zoals deelfietsen/deelauto's, uittekenen van het mobiliteitsplan,... De technische dienst is dan weer verantwoordelijk voor het eigen patrimonium, de opvolging van uitvoeringsprojecten,... Voor iedere dienst is een tijdsbesteding geraamd, wat hieronder schematisch weergegeven wordt:

tabel 1: aannames inzake personeelsinzet

	dienst milieu en/of duurzaamheid	dienst mobiliteit	technische dienst (gebouwenbeheer, infrastructuur)
personeelsinzet voor een standaardgemeente (\leq 15 000 inwoners)	1/2 VTE	1/5 VTE	1/10 VTE
personeelsinzet voor een grote gemeente/stad ($>$ 15 000 inwoners)	1 VTE	1/2 VTE	1/5 VTE

VTE = Voltijds equivalent

1 CO₂-uitstoot in de regio 'Van Zee tot IJzer' in het jaar 2011

Als indicator voor de duurzaamheid van het energieverbruik wordt de CO₂-uitstoot gebruikt. De CO₂-uitstoot geeft immers een indicatie van de hoeveelheid energieverbruik en van de aangewende hoeveelheid hernieuwbare energie. Een lagere CO₂-uitstoot wijst op een lager energieverbruik en/of een hogere energie-efficiëntie en/of een hoger aandeel hernieuwbare energie in het totale energieverbruik.

Door het Burgemeestersconvenant in groep te ondertekenen onder de vorm van verregaande samenwerking (optie 2) engageren de verschillende steden en gemeenten zich om de CO₂-uitstoot op het gezamenlijk grondgebied met 20% te verminderen tegenover het referentiejaar 2011.

Om de CO₂-uitstoot van het referentiejaar 2011 van de verschillende sectoren in kaart te brengen, werd gebruik gemaakt van de Excel-tool opgesteld door VITO in opdracht van de Vlaamse overheid.

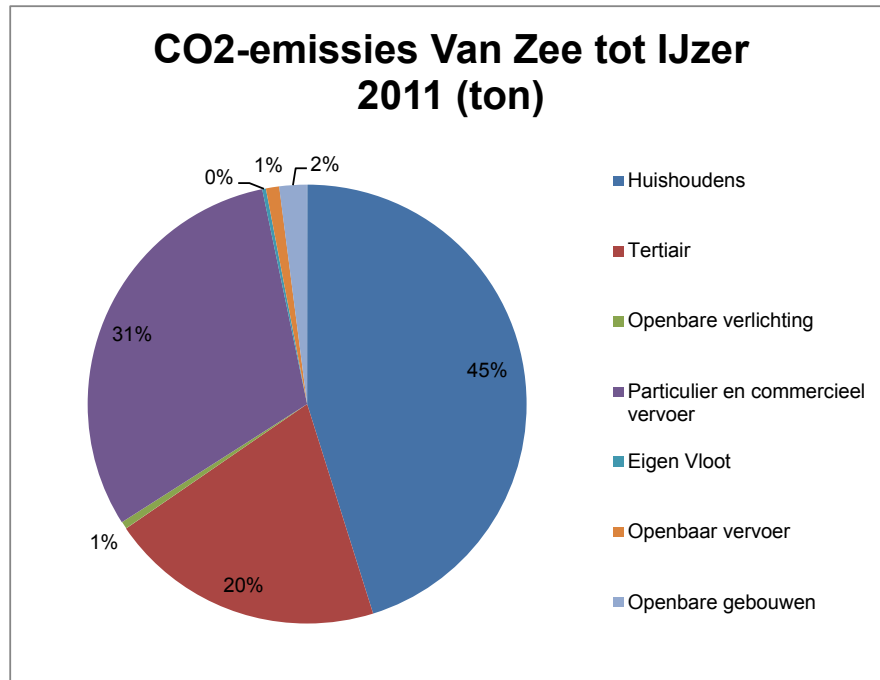
In het duurzaam energieactieplan zijn volgende sectoren meegenomen:

- gebouwen met inbegrip van installaties en voorzieningen voor zowel de residentiële sector, de tertiaire sector als het patrimonium van de steden en gemeenten
- mobiliteit met name particulier en commercieel vervoer, openbaar vervoer en gemeentelijke vloot. Hierbij worden de snelwegen buiten beschouwing gelaten.
- gemeentelijke openbare verlichting
- lokale energieproductie (elektriciteit en warmte/koude)

De sectoren landbouw en industrie werden niet meegenomen aangezien ze geen verplichte sectoren vormen binnen het Burgemeestersconvenant. Vanuit Europa wordt gesteld dat deze sectoren moeilijker te bereiken zijn door de lokale besturen. Bijgevolg dienen deze sectoren alleen te worden meegenomen wanneer het lokale bestuur effectief actie plant en invloed heeft op deze sectoren.

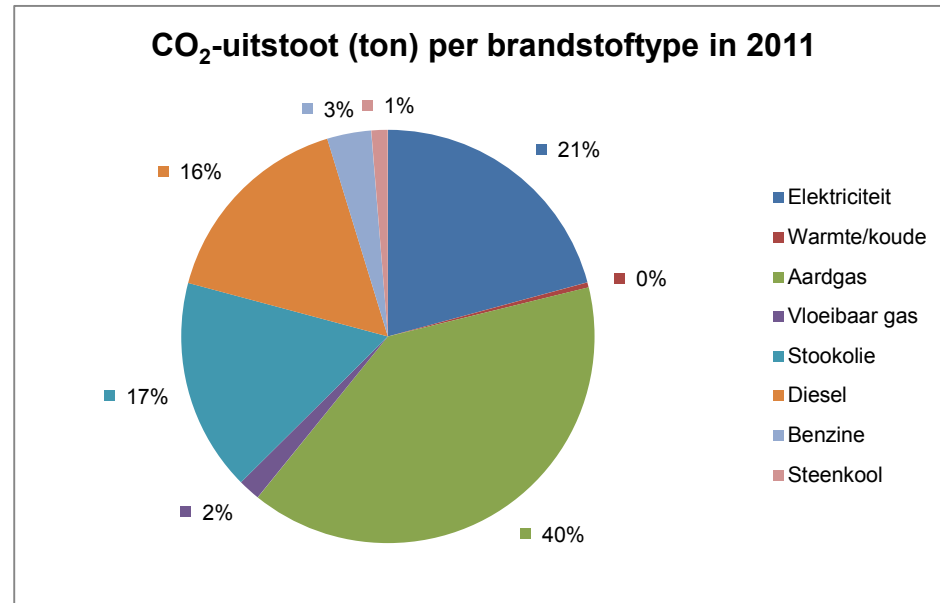
Natuur wordt niet meegenomen binnen het Burgemeestersconvenant. Dit convenant focust zich op klimaatmitigatie. Natuur wordt echter beschouwd als een klimaatadaptatiemaatregel.

De keuze om deze sectoren niet mee te nemen binnen het Burgemeestersconvenant belet echter niet dat er concrete acties rond landbouw, natuur en industrie worden genomen.

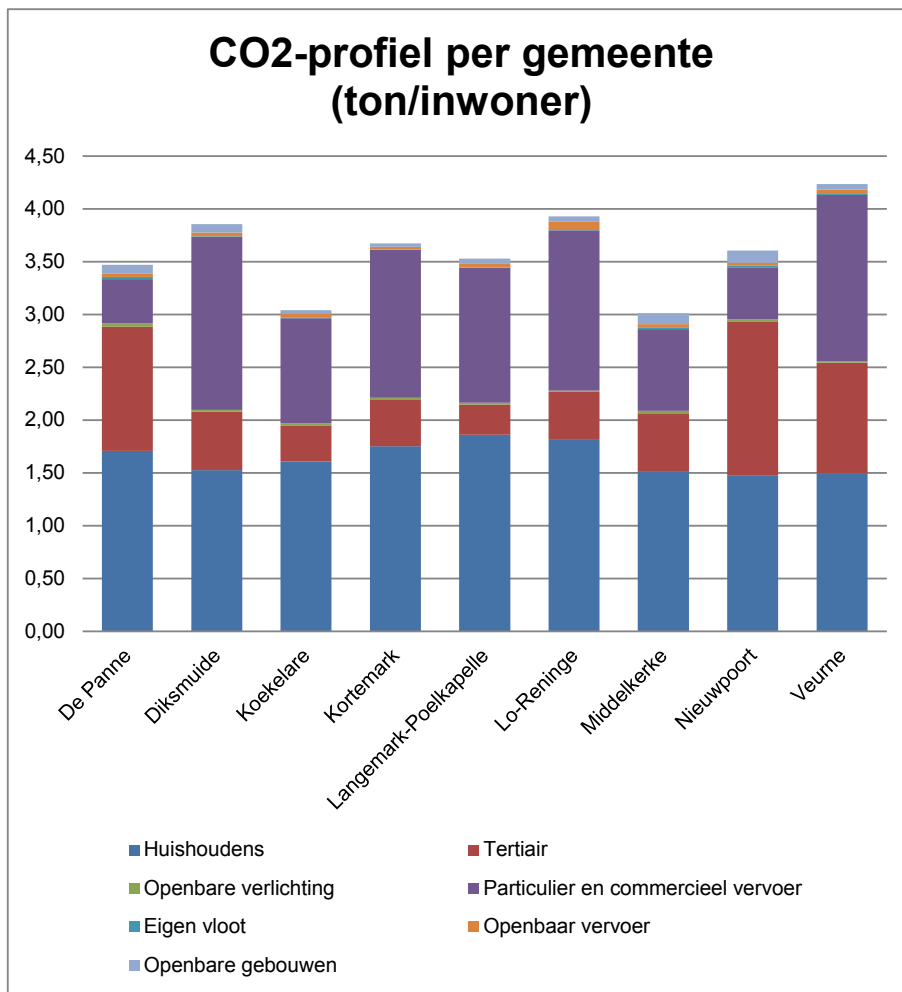
figuur 2: verdeling van de CO₂-uitstoot over de verschillende sectoren in het referentiejaar 2011

De huishoudens zijn met 45% verantwoordelijk voor het grootste deel van de CO₂-uitstoot. Andere belangrijke sectoren zijn het particulier en commercieel (31%) vervoer en de tertiaire sector (20%). Om tot 20% CO₂-reductie te komen, zal voornamelijk op deze sectoren ingezet moeten worden.

figuur 3: CO₂-uitstoot per brandstoftype in het referentiejaar 2011

Elektriciteit is verantwoordelijk voor iets meer dan 1/5de van de CO₂-uitstoot (21%). Aardgas en stookolie, gebruikt voor de verwarming van gebouwen, zijn samen goed voor meer dan de helft van de uitstoot (57%). Diesel en benzine gebruikt voor transport zijn bijna goed voor 1/5de van de CO₂-uitstoot (19%).

figuur 4: CO₂-uitstoot uitgedrukt in ton/inwoner per gemeente met weergave van het aandeel van de verschillende sectoren per gemeente.

Iedere stad of gemeente heeft een verschillend CO₂-profiel, veroorzaakt vanuit de eigenheid van elke stad/gemeente. De verschillen kennen diverse oorzaken en variëren in grootte-orde.

Kustgemeenten kennen een grotere uitstoot vanuit de tertiaire sector. Dit is het meest uitgesproken in de cijfers van De Panne en Nieuwpoort. Ook Veurne, als toeristische trekpleister, kent een grotere CO₂-uitstoot uit de tertiaire sector. Het groot aandeel vanuit het commercieel en particulier vervoer voor heel wat steden en gemeenten is te verklaren door de gewestwegen in het gebied. Er is grote invloed van de N35 (Kortemark, Diksmuide) en N8 (Lo-Reninge, Veurne).

2 CO₂-uitstoot in de regio 'Van Zee tot IJzer' in het jaar 2020 zonder bijkomende maatregelen

In onderstaande tabel kan de evolutie in de CO₂-uitstoot teruggevonden worden in het geval er geen bijkomende actie door de lokale overheden wordt ondernomen. Dit is het zogeheten BAU-scenario, of Business as usual-scenario. Dergelijk scenario kan berekend worden met de tools die VITO opstelde in opdracht van de Vlaamse overheid (departement LNE) zijnde de nulmetingstool en de maatregelentool.

In de maatregelentool worden een aantal aannames gemaakt over autonome evoluties (waarop lokale overheden geen impact hebben) en de impact van het Europese beleid (verplicht op te nemen door overheden) om de toekomstige emissies in het jaar 2020 in te schatten.

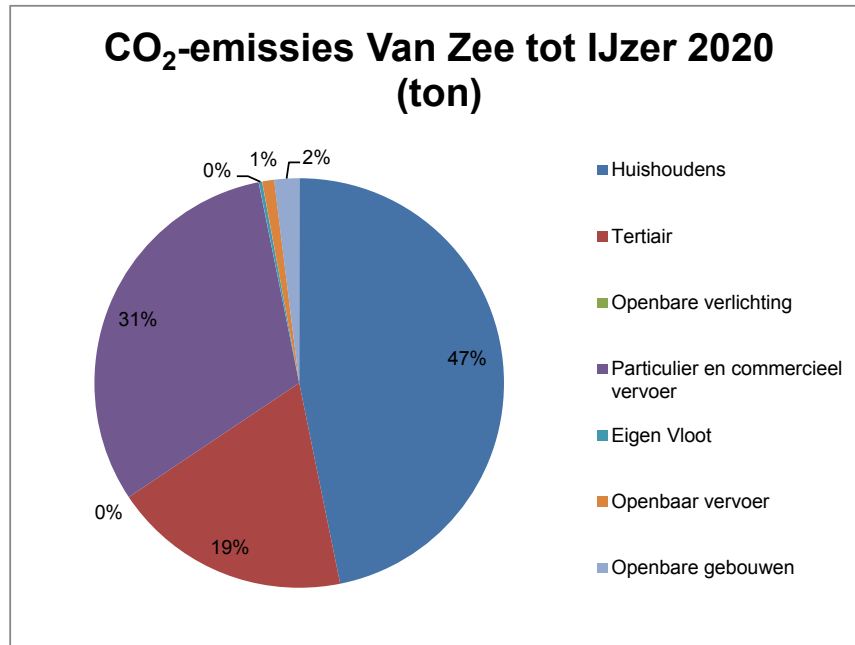
De tool doet geen aannames over de evolutie in CO₂-uitstoot van de eigen organisatie, openbare verlichting en openbaar vervoer. Volgens het gehanteerde model door de tool is het energieverbruik voor deze thema's in 2020 bijgevolg gelijk aan het energieverbruik in 2011.

Er wordt in het BAU-scenario verwacht dat binnen de regio Van Zee tot IJzer de CO₂-uitstoot afkomstig van de huishoudens en het particulier en commercieel vervoer zal stijgen. De totale uitstoot uit de tertiaire sector wordt verwacht te dalen. In totaliteit verwacht men in het BAU-scenario een stijging van 4% in CO₂-uitstoot.

tabel 2: evolutie CO₂-uitstoot per sector (2011-2020) in ton wanneer er geen actie wordt ondernomen

sector	CO ₂ -uitstoot 2011 (ton)	CO ₂ -uitstoot 2020 (ton)	procentueel verschil
wonen	163 425	175 722	+ 8%
tertiaire sector	73 451	70 628	- 4%
openbare verlichting	1 956	1 956	0%
particulier en commercieel vervoer	111 335	117 237	+ 5%
eigen vloot	999	999	0%
openbaar vervoer	3 535	3 535	0%
openbare gebouwen	7 369	7 369	0%
totaal	362 070	377 446	+ 4%

Maken we in het BAU-scenario de vergelijking tussen het procentueel aandeel van iedere sector, dan stijgt het aandeel van de huishoudens in de CO₂-uitstoot van 45% naar 47%. Het aandeel in CO₂-uitstoot van het particulier en commercieel vervoer blijft constant. Het aandeel van de tertiaire sector daalt van 20% naar 19%.

figuur 5: aandeel CO₂-uitstoot per sector in het jaar 2020

In dit SEAP is rekening gehouden met de evoluties die binnen het BAU-scenario worden voorspeld tegen 2020. Concreet betekent dit dat ook de extra uitstoot van 4% tegen 2020 meegenomen wordt in het actieplan. Enkel op die manier kan effectief 20% bespaard worden t.o.v. de cijfers van 2011.

DOELSTELLINGEN

1 nagestreefde reductie

Het doel van het duurzaam energieactieplan van de groep van steden en gemeenten 'Van Zee tot IJzer' is om op het gehele grondgebied minstens 20% CO₂ te besparen.

Deze CO₂-reductie van 20% wordt gerealiseerd over de verschillende meegenomen thema's heen.

Concreet houdt dit in dat de finale CO₂-uitstoot in 2020 niet meer dan 289656 ton mag bedragen, wat 72 414 ton minder is dan in 2011.

De resultaten van het BAU-scenario gaven aan dat in 2020 4% meer CO₂ zal worden uitgestoten dan in 2011 wanneer er geen actie wordt ondernomen. De totale CO₂-uitstoot op het grondgebied zou in dat geval 377 446 ton bedragen.

Opdat de CO₂-uitstoot in het jaar 2020 niet meer dan 289656 ton zal bedragen, dient er dus een CO₂-reductie van 87 790 ton te gebeuren, wat 23% is ten opzichte van het BAU-scenario of 24% t.o.v. 2011.

2 algemene uitgangspunten

Bij de opmaak en de uitvoer van het duurzaam energieactieplan hanteert de groep 'Van Zee tot IJzer' enkele belangrijke principes:

1. de voorbeeldfunctie van de steden en gemeenten
De steden en gemeenten geven het goede voorbeeld inzake CO₂-reductie door binnen de eigen organisatie te streven naar een CO₂-reductie van 20%.
Deze CO₂-reductie wordt bekomen binnen het eigen patrimonium, de eigen vloot en de gemeentelijke openbare verlichting.
Hiervoor dient energie als thema steeds te worden meegenomen bij bvb. planning, advies, aankopen, verkopen, uitvoer,...
2. participatie
Bij de opmaak en uitvoer van het duurzaam energieactieplan worden burgers, organisaties, verschillende kennisinstellingen, bedrijven,... betrokken.
3. het duurzaam energieactieplan is dynamisch en integraal
Het energieactieplan richt zich op verschillende werkvelden en is op die manier een integraal plan. Hierdoor

is integratie van dit plan binnen de verschillende beleidsdomeinen noodzakelijk.

Het energieactieplan is dynamisch. Aangezien de kennis over het klimaat steeds toeneemt en de technologische evolutie inzake nieuwe technieken en technologieën steeds nieuwe mogelijkheden biedt, kan het actieplan steeds aangepast worden. Het duurzaam energieactieplan is geen vaststaand gegeven.

4. acties in de kijker

Binnen het duurzaam energieactieplan zijn heel wat acties opgenomen. Per thema worden er een aantal uitgelicht als 'Acties in de kijker' en worden ze kort toegelicht.

Deze acties zijn kenmerkend voor het gekozen beleid en brengen een aantal mooie acties, soms met een groot reductiepotentieel, onder de aandacht.

3 cijfers per thema

In onderstaande tabel (tabel 3), kan de door de opgenomen acties gerealiseerde CO₂-reductie in ton per thema worden teruggevonden.

De totale CO₂-reductie bedraagt 90 703 ton. Dit betekent een CO₂-reductie van 25% ten opzichte van 2011 en een CO₂-reductie van 24% ten opzichte van 2020, verkregen binnen het BAU-scenario.

De grootste CO₂-reducties worden gerealiseerd binnen de huishoudens en de mobiliteit met respectievelijk 56 567 en 18 884 ton. Er dient opgemerkt te worden dat in het thema mobiliteit zowel het particulier- en commercieel vervoer als het openbaar vervoer zit.

De uitstoot veroorzaakt door de lokale energieproductie wordt op 0 gezet in 2011 en het BAU-scenario in 2020. Deze lokale energieproductie staat voor de hernieuwbare energieproductie op het grondgebied en heeft geen eigen aandeel in CO₂-uitstoot. Door het plaatsen van bijkomende hernieuwbare energie-installaties op het grondgebied kan een CO₂-reductie van 7 549 ton bekomen worden, dit doordat er een lagere CO₂-uitstoot is door het minder gebruiken van fossiele brandstoffen.

tabel 3: overzicht CO₂-uitstoot in 2011 en 2020 in ton en de gerealiseerde CO₂-reductie door de acties binnen het SEAP

sector	CO ₂ -uitstoot 2011	CO ₂ -uitstoot 2020	CO ₂ -reductie
lokale energieproductie	0	0	7 549
wonen	163 425	175 722	56 567
tertiair	73 451	70 628	5 737
mobiliteit	114 870	120 772	18 884
openbare verlichting	1 956	1 956	292
eigen gebouwen	7 369	7 369	1 474
eigen vloot	999	999	200
totaal	362 070	377 446	90 703

1 gemeente als organisatie

1.1 doelstelling

Gemeenten en steden die het Burgemeestersconvenant ondertekenen, hebben zoals eerder gesteld een belangrijke voorbeeldfunctie.

Om die reden willen alle deelnemers aan de groep Van Zee tot IJzer inzetten op alle aspecten van hun eigen werking. Het gaat over de eigen gebouwen, de gemeentelijke openbare verlichting en het eigen wagenpark.

De totale CO₂-reductie die binnen de gemeente als organisatie bekomen wordt, wordt geraamd op 1966 ton. Deze CO₂-reductie bestaat uit:

- 1474 ton CO₂-reductie of 20% ten opzichte van het BAU-scenario voor de eigen gebouwen;
- 200 ton CO₂-reductie of 20% ten opzichte van het BAU-scenario voor de eigen vloot;
- 292 ton CO₂-reductie of 15% ten opzichte van het BAU-scenario voor de gemeentelijke openbare verlichting.

1.2 acties in de kijker

De gemeenten en steden binnen de groep stellen de aanpak van hun eigen gebouwenpatrimonium voorop. Hierbij streven ze naar gebouwen die performanter worden op vlak van energie.

Bij renovatieprojecten zullen De Panne, Diksmuide, Kortemark, Langemark-Poelkapelle, Lo-Reninge en Middelerke te behalen energienormen opleggen. In geval van nieuwbouw zullen deze zelfde steden en gemeenten in aanvulling met Veurne vroeger dan wettelijk verplicht de BEN (Bijna Energieneutraal) - norm opleggen.

Daarnaast willen de steden en gemeenten inzetten op hernieuwbare energie. In de eerste plaats zullen ze hiervoor 100% groene stroom aankopen. Bij het merendeel is dit nu reeds een lopende actie. Er wordt ook sterk ingezet op eigen energieproductie. Zonne-energie benutten komt daarbij het meest in de kijker. Diksmuide, Koekelare, Middelerke en Veurne hebben reeds zonnepanelen op de eigen gebouwen, alle andere gemeenten en steden uit de groep zullen er de komende jaren rond werken. Warmtepompen en zonneboilers zijn andere technieken die onder de aandacht komen.

Voor de openbare verlichting doen de gemeenten veelal beroep op de distributienetbeheerder (Eandis of Infrax) of wordt gewerkt vanuit de eigen expertise.

In alle gemeenten en steden zal worden ingezet op LED-verlichting. Dit is nu al het geval in De Panne, Koekelare en Langemark-Poelkapelle. Er wordt ook gewerkt rond dimmen en doven van openbare verlichting in de regio. Dimmen wordt reeds uitgevoerd in De Panne en Diksmuide, en staat op de agenda in Langemark-Poelkapelle en Veurne.

Doven wordt opgenomen door Diksmuide, Koekelare en Kortemark. Het is een nieuwe actie voor Langemark-Poelkapelle.

Voor het eigen wagenpark worden milieuvriendelijke voertuigen uitgetest en aangekocht. De gemeenten en steden gebruiken een aantal instrumenten om dit te realiseren. Het werken met de ecoscore (De Panne, Diksmuide, Kortemark en Langemark-Poelkapelle) is ingeburgerd. Wagens op alternatieve brandstoffen scoren beter op vlak van milieuvriendelijkheid. In Langemark-Poelkapelle heeft zowel de gemeente als het OCMW een CNG-voertuig, De Panne, Diksmuide en Veurne zien hier een toekomstige actie in. In Diksmuide, Kortemark en Middelkerke zijn er elektrische voertuigen opgenomen in het wagenpark, De Panne plant de aanschaf. Gekoppeld met een cursus ecodriving, reeds gevolgd binnen De Panne, Diksmuide, Lo-Reninge en Veurne en gepland als actie in Langemark-Poelkapelle, is deze aanpak effectief in het laten dalen van de CO₂-uitstoot.

PAN	De Panne
DK	Diksmuide
KOE	Koekelare
KOR	Kortemark
LP	Langemark-Poelkapelle

LOR	Lo-Reninge
MID	Middelkerke
NP	Nieuwpoort
VEU	Veurne

	lopende actie
	nieuwe actie
	lopende actie met nieuwe elementen
	afgeronde actie

A-actie	actie met een <u>grote</u> impact op de CO ₂ -reductie
B-actie	actie met een <u>matige</u> impact op de CO ₂ -reductie
C-actie	actie met een <u>beperkte</u> impact op de CO ₂ -reductie

1.3 regionale acties

actie	CO ₂ -reductie impact	deelnemende steden en gemeenten	trekker van de actie	CO ₂ -reductie (ton)
<p>1. opzetten van een werkgroep voor het uitwerken van sensibilisatie en communicatie</p> <p>Andere regionale acties kunnen ook binnen deze werkgroep worden opgevolgd.</p> <p>Er wordt gewerkt rond het samen opzetten van infosessies. De infosessies kunnen voor een aantal steden/gemeenten samen georganiseerd worden en herhaald worden op verschillende locaties. Doorheen de jaren is reeds heel wat opgezet door gemeenten, uitwisseling is nuttig.</p> <p>Een tweede luik bestaat uit het opzetten van een gezamenlijke communicatiecampagne rond acties die worden uitgevoerd in kader van het Burgemeestersconvenant. Een logo kan ontwikkeld worden. De campagne wordt samen uitgewerkt en door iedere gemeente afzonderlijk gevoerd via de gemeentelijke kanalen (website, facebook, infomagazine, infoborden,...).</p>	A	PAN, DK, KOE, KOR, LP, LOR, MID, NP, VEU	WVI-klimaat	ondersteunende actie

1.4 individuele acties

GEMEENTE ALS ORGANISATIE: OPENBARE GEBOUWEN/TERREINEN															
actie	CO ₂ -reductie impact	verantwoorde-lijke actie	partners	termijn (KT, MT, LT)	wordt opgenomen als actie										CO ₂ -reductie (ton)
					PAN	DK	KOE	KOR	LP	LOR	MID	NP	VEU		
TOTALE REDUCTIE BINNEN DIT THEMA											1474				
1. grondige of gedeeltelijke renovaties															
• opleggen normen voor renovatie openbare gebouwen	A	stad/gemeente		KT	■	■		■	■	■	■				
• planadvies bij renovatie	B	stad/gemeente	BAS, DNB, studie bureaus	KT, MT	■	■		■	■	■			■		
• Energy Performance Contracting	A	stad/gemeente		MT, LT	■		■	■			■		■		
• aanbrengen isolatie	B	stad/gemeente		MT	■	■	■	■	■	■	■				
• hoogrendementsbeglazing	B	stad/gemeente		MT	■	■	■	■	■	■	■	■			
• efficiëntere ventilatie- en verwarmingssystemen	B	stad/gemeente		MT	■	■	■	■	■	■	■	■	■		
• zuinige verlichtingsinstallaties	B	stad/gemeente		MT			■	■		■			■		
• daglichttoetreding	B	stad/gemeente		MT	■				■				■		
• Toepassen van nieuwe technologieën voor het renoveren van openbare historische gebouwen. Voor beschermde monumenten dient samengezeten te worden met erfgoed om de mogelijkheden te bekijken.	A	stad/gemeente		MT	■		■	■	■	■		■			
• toepassen van nieuwe technologieën voor het renoveren van openbare gebouwen	A	stad/gemeente		MT		■									
• relighting: studie en uitvoer	B	stad/gemeente		MT	■			■	■		■		■		
2. energiezuinige, energieneutrale of passieve nieuwe gebouwen															
2.1 planadvies bij nieuwbouw	B	stad/gemeente	BAS, DNB, studie bureaus	KT, MT	■	■			■				■		

GEMEENTE ALS ORGANISATIE: OPENBARE GEBOUWEN/TERREINEN

actie	CO ₂ -reductie impact	verantwoordelijke actie	partners	termijn (KT, MT, LT)	wordt opgenomen als actie										CO ₂ -reductie (ton)	
					PAN	DK	KOE	KOR	LP	LOR	MID	NP	VEU			
2.2 opleggen normen voor nieuwbouw	A	stad/gemeente		KT	■											
• vervroegd opleggen BEN norm	A	stad/gemeente		KT	■	■		■	■	■	■			■		
2.3 Energy Performance Contracting		stad/gemeente		MT, LT					■		■					
3. efficiënter gebruik van gebouwen																
• doorlichten aantal gebouwen met de bezettingsgraad	B	stad/gemeente		KT	■	■			■	■	■	■	■	■		
4. investeren in hernieuwbare energie																
4.1 Inzetten op hernieuwbare energie op gemeentelijke gebouwen in het kader van streven naar energieneutraliteit.	A	stad/gemeente		MT				■	■	■	■					
4.2 zonnepanelen																
• zonnepanelen op alle openbare gebouwen waar mogelijk.	A	stad/gemeente		MT	■	■	■	■	■	■	■	■		■		
• geschiktheidsonderzoek van alle gemeentelijke gebouwen voor plaatsen PV	B	stad/gemeente		KT	■			■								
4.3 warmtepompen	A	stad/gemeente		MT		■			■		■	■				
4.4 zonneboilers	A	stad/gemeente		MT	■	■			■	■	■	■	■			
4.5 pelletkachel	B	stad/gemeente		MT	■											
4.6 warmte-koudeopslag	A	stad/gemeente		MT		■										
4.7 WKK	A	stad/gemeente		MT		■			■				■			
4.8 maximaal toepassen van technologieën inzake hernieuwbare energieproductie op openbare gebouwen	A	stad/gemeente		MT	■	■	■		■	■	■	■	■			

GEMEENTE ALS ORGANISATIE: OPENBARE GEBOUWEN/TERREINEN

actie	CO ₂ - reductie impact	verantwoorde- lijke actie	partners	termijn (KT, MT, LT)	wordt opgenomen als actie										CO ₂ - reductie (ton)
					PAN	DK	KOE	KOR	LP	LOR	MID	NP	VEU		
5. aankopen groene stroom															
• aankopen 100% groene stroom	A	stad/gemeente		KT, MT	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	
6. gebouwenmanagement															
6.1 monitoring en analyse energieverbruik															
• energieboekhouding voor de grote verbruikers	B/C	stad/gemeente		KT			■					■			
• energieboekhouding voor ieder gebouw	B	stad/gemeente	DNB	KT	■	■		■	■	■		■	■		
• toepassen digitale meters/slimme meters	C	stad/gemeente		MT			■	■	■		■				
6.2 actie vanuit resultaten energieboekhouding naar gebouwbeheerder	B	stad/gemeente		KT	■	■	■	■	■	■	■	■	■		
6.3 screening energieprestaties (bv. Energieaudit Eandis)	B	stad/gemeente	DNB	KT, MT	■	■		■	■	■	■	■	■		
6.4 actieplan/Energiezorgplan (bv. Energiezorgplan Eandis)	B	stad/gemeente	Eandis	KT, MT	■				■	■		■			
6.5 navragen van een alternatief 'Energiezorgplan' bij Infrax verwijzend naar het aanbod van Eandis.	C	stad/gemeente	Infrax	KT		■					■				
6.6 onderhoud verwarmings- en verluchtingssystemen	B	stad/gemeente		KT	■	■			■	■		■	■		
6.7 deelname aan de actie van Infrax m.b.t. het op punt stellen van gas installaties.	B	stad/gemeente		KT			■				■				
6.8 automatisering (licht, temperatuur,...)	B	stad/gemeente		KT, MT	■	■	■	■	■	■	■	■	■		
6.9 uitwerken intern milieuzorgsysteem (ruimte voor thema energie)															
• aanstellen energieverantwoordelijke (mogelijk per gebouw)	C	stad/gemeente		KT	■		■	■	■		■		■		

GEMEENTE ALS ORGANISATIE: OPENBARE GEBOUWEN/TERREINEN

actie	CO ₂ -reductie impact	verantwoorde-lijke actie	partners	termijn (KT, MT, LT)	wordt opgenomen als actie										CO ₂ -reductie (ton)	
					PAN	DK	KOE	KOR	LP	LOR	MID	NP	VEU			
6.10 beroep doen op watermaatschappijen (bv Farys) voor beheer sportinfrastructuur	A	stad/gemeente	DK, MID: Farys PAN: Cofely	KT	■	■						■				
7. gedragsverandering personeel en gebruikers																
7.1 sensibilisering	C			KT	■	■					■					
• dikketruiendag	C	stad/gemeente	Departement LNE	KT		■	■	■	■	■	■	■	■			
• energietips	C	stad/gemeente		KT			■		■	■		■	■	■		
• werkgroep of item op vast overlegmoment	C	stad/gemeente		KT		■										
• doorschuiven energiefactuur naar de clubs/verenigingen	C	stad/gemeente		KT	■		■									
• werken met een energieportefeuille voor de gebruikers	C	stad/gemeente		KT	■											
8. energie-efficiëntie opnemen in de bestekken bij aankoop	C	stad/gemeente		KT	■	■		■	■		■			■		
9. inzetten op het beperken van het papierverbruik simultaan met het energieverbruik door "slim te printen" (bv. print and share (Ricoh,...), invoeren digitale handtekening,...)	C	stad/gemeente		MT			■				■	■	■			
simultaan met het energieverbruik door "slim te printen" (Bv. print and share (Ricoh,...), invoeren digitale handtekening,...).							■				■	■	■			

GEMEENTE ALS ORGANISATIE: EIGEN VLOOT

actie	CO ₂ -reductie impact	verantwoorde-lijke actie	partners	termijn (KT, MT, LT)	wordt opgenomen als actie										CO ₂ -reductie (ton)
					PAN	DK	KOE	KOR	LP	LOR	MID	NP	VEU		
TOTALE REDUCTIE BINNEN DIT THEMA												200			
1. voorbeeldfunctie fietsverplaatsingen vanuit de gemeente															
• voorbeeldfunctie fietsgebruik college burgemeester en schepenen	C			KT											
• inzetten van wijkagenten op de fiets.	B		politie	MT											
• fietsvergoeding voor gemeentepersoneel	B			MT											
• (elektrische) fiets voor dienstverplaatsingen gemeentepersoneel, met inbegrip van goed fietsonderhoud en voorziening voor bagage (bv. fietsmand, fietstas)	B			MT											
• promoten van het gebruik van de dienstfietsen voor fietsverplaatsingen.	C			KT											
• inzetten van een bakfiets voor de verplaatsingen door de technische dienst om kleine herstellingen of werkjes uit te voeren.	B			MT											
2. voorbeeldfunctie verplaatsingen te voet vanuit de gemeente															
• stapvergoeding voor gemeentepersoneel	B			MT											
3. voorbeeldfunctie verplaatsingen openbaar vervoer door de gemeente															
• terugbetaling woon-werkverkeer openbaar vervoer voor gemeentepersoneel	B			MT											
• promoten openbaar vervoer voor verre werkverplaatsingen voor gemeentepersoneel	C			KT											
4. voorbeeldfunctie duurzame automobilititeit vanuit de gemeente															
4.1 vergroenen eigen gemeentelijk voertuigenpark	B														

GEMEENTE ALS ORGANISATIE: EIGEN VLOOT

actie	CO ₂ -reductie impact	verantwoordelijke actie	partners	termijn (KT, MT, LT)	wordt opgenomen als actie									CO ₂ -reductie (ton)
					PAN	DK	KOE	KOR	LP	LOR	MID	NP	VEU	
• zuinigere wagens: ecoscore	B			KT, MT	■	■		■	■					
• CNG-voertuigen	B		DNB	KT, MT	■	■			■				■	
• elektrische voertuigen														
◦ aanschaf elektrische wagen	B			KT, MT	■	■		■			■			
◦ testen elektrische wagen	C		DNB, EVA-project	KT	■			■					■	
• mobiscan Provinciaal Mobiliteitspunt West-Vlaanderen (PMP)	C			MT		■		■	■	■				
4.2 carpooling: interne werking gemeente	B			KT	■	■	■	■	■	■	■	■	■	
4.3 opzetten interne periodieke bandenspanningscontrole:														
• voor eigen vloot	C			KT	■						■			
• voor eigen personeel	C			KT								■		
• voor inwoners en gemeentepersoneel	B			MT		■		■	■					
4.4 aanbieden cursus ecodriving voor gemeentelijke personeelsleden	B			MT	■	■			■				■	
4.5 onderzoeken om track & trace in te voeren voor de gemeentelijke vloot										■				
4.6 zoeken naar alternatieven om de ritten van de afhaalophalers efficiënter te laten verlopen (bv. wijkophalingen i.p.v. huis aan huis, duo-ophaling van papier en pmd,...)	B			MT						■	■	■	■	

GEMEENTE ALS ORGANISATIE: OPENBARE VERLICHTING

actie	CO ₂ -reductie impact	verantwoordelijke acties	partners	termijn (KT, MT, LT)	wordt opgenomen als actie										CO ₂ -reductie (ton)		
					PAN	DK	KOE	KOR	LP	LOR	MID	NP	VEU				
TOTALE REDUCTIE BINNEN DIT THEMA												292					
1. verlichtingsbeleid																	
1.1 kennisopbouw																	
<ul style="list-style-type: none"> gratis quickscan openbare verlichting (Eandis) 	B	stad/gemeente	Eandis	MT													
<ul style="list-style-type: none"> De vraag stellen aan Infrax voor een gelijkaardig met het aanbod van Eandis een quickscan op te stellen. 	C	stad/gemeente															
<ul style="list-style-type: none"> Deelname aan West-Vlaams kennisplatform Openbare Verlichting 	C	stad/gemeente		KT													
1.2 opmaak actieplannen																	
<ul style="list-style-type: none"> gemeentelijk of intergemeentelijk plan Openbare Verlichting 	C	stad/gemeente		MT													
<ul style="list-style-type: none"> opmaken van een duurzaam masterplan openbare verlichting (incl. toekomstige inbreidingsprojecten en monumentverlichting) 	C	stad/gemeente															
<ul style="list-style-type: none"> gratis (regio)-masterplan openbare verlichting (Eandis) 	C	stad/gemeente	Eandis	MT													
<ul style="list-style-type: none"> de vraag stellen aan Infrax voor een gelijkaardig met het aanbod van Eandis een masterplan openbare verlichting op te stellen op te stellen. 	C	stad/gemeente	Infrax														

GEMEENTE ALS ORGANISATIE: OPENBARE VERLICHTING

actie	CO ₂ -reductie impact	verantwoordelijke acties	partners	termijn (KT, MT, LT)	wordt opgenomen als actie										CO ₂ -reductie (ton)
					PAN	DK	KOE	KOR	LP	LOR	MID	NP	VEU		
<ul style="list-style-type: none"> Uitvoeren van een studie rond het mogelijk doven of dimmen van de openbare verlichting. Aan de hand van de resultaten van deze studie kan er vervolgens beslist worden om over te gaan tot doven/dimmen. 		stad/gemeente													
2. inzetten op de uitvoering van het verlichtingsbeleid															
<ul style="list-style-type: none"> toepassen energiezuinige(re) technologieën 	B	stad/gemeente	DNB	MT, LT											
<ul style="list-style-type: none"> o LED 	A	stad/gemeente		MT, LT											89
<ul style="list-style-type: none"> o overschakelen naar oplichtende wegmarkering o.b.v. bewegingsdetectie (voor rijweg en fietspaden). 	B	stad/gemeente		MT, LT											
<ul style="list-style-type: none"> o licht o.b.v. bewegingsdetectie 	B	stad/gemeente		MT											
<ul style="list-style-type: none"> minder verlichten van de monumenten 	B	stad/gemeente		MT											
<ul style="list-style-type: none"> streven naar minder verlichten van monumenten en bij verlichting streven naar doven van de monument-, sport- en sfeerverlichting 	B	stad/gemeente		KT, MT											
<ul style="list-style-type: none"> doven 															144
<ul style="list-style-type: none"> o straatverlichting; 	A	stad/gemeente		MT											
<ul style="list-style-type: none"> o monument-, sport- en sfeerverlichting 	A	stad/gemeente		MT											
<ul style="list-style-type: none"> o evaluatie van het doven 	B	stad/gemeente		MT											
<ul style="list-style-type: none"> dimmen 	B	stad/gemeente		MT, LT											59

GEMEENTE ALS ORGANISATIE: OPENBARE VERLICHTING														
actie	CO ₂ -reductie impact	verantwoordelijke acties	partners	termijn (KT, MT, LT)	wordt opgenomen als actie								CO ₂ -reductie (ton)	
					PAN	DK	KOE	KOR	LP	LOR	MID	NP		VEU
• doordacht plaatsen nieuwe straatverlichting	B	stad/gemeente		KT		■				■		■		
• verwijderen overbodige straatverlichting	A	stad/gemeente		MT		■				■				
• energiezuinige feestverlichting	B	stad/gemeente		KT, MT	■	■	■	■			■	■	■	
3. sensibilisering														
• nacht van de Duisternis	C	stad/gemeente	DNB, Bond Beter Leefmilieu	KT	■	■	■	■	■			■	■	
• Earth Hour	C	stad/gemeente	DNB, WWF	KT					■	■			■	
• donkerte gebieden	C	stad/gemeente		KT					■					
• deelname aan acties zoals 'Nacht van de duisternis', donkerte gebieden,... koppelen aan andere activiteiten zoals nachtwandelingen, nachtelijke fietstochten,...	C	stad/gemeente		MT	■	■	■	■	■			■	■	

2 wonen

2.1 doelstelling

Wonen is voor deze groep het belangrijkste thema qua uitstoot binnen het Burgemeestersconvenant. Het is daarnaast ook het thema bij uitstek waarover gemeenten en steden hun inwoners kunnen benaderen.

De totale CO₂-reductie die binnen de sector Wonen bekomen wordt, wordt geraamd op 56 567 ton of 32% ten opzichte van het BAU-scenario voor de huishoudens. De reductie kan op volgende manier verklaard worden:

- Door in te zetten op acties rond renovatie zal er 40 639 ton CO₂ gereduceerd worden. Het Europese project See2Do! zal daarin een bijdrage van 522 ton CO₂-reductie opleveren voor Kortemark en Lo-Reninge.

Het project 'De Westhoek isoleert' bestaat uit luchtthermografie en een campagne dakisolatie. Deze actie leidt tot een CO₂-reductie van 645 ton.

- Het inzetten op het stimuleren van energiezuinige nieuwbouwwoningen zorgt voor een CO₂-reductie van 16 ton.
- Het inzetten op PV op woningen levert een CO₂-reductie van 2223 ton op.
- Door in te zetten op gedragsveranderingen en rationeel energieverbruik kan 13 689 ton CO₂ bespaard worden.

2.2 acties in de kijker

Binnen de groep worden heel wat acties ondernomen om inwoners actief aan te zetten om te werken rond het thema energie.

Nagenoeg elke gemeente/stad maakt deel uit van een Woonwinkel. Een Woonwinkel is een intergemeentelijk samenwerkingsverband waar alle inwoners terecht kunnen voor informatie, advies en begeleiding over wonen. Op vlak van energie kunnen de inwoners in iedere woonwinkel terecht voor informatie over de Vlaamse Energielening, de groepsaankoop groene energie, premies, tips om te besparen op de energiefactuur,...

Binnen de groep zijn 3 Woonwinkels actief. Iedere Woonwinkel behandelt een aantal vaste thema's, maar legt daarnaast eigen accenten. De Woonwinkel Zonnebeke - Langemark-Poelkapelle zet sterk in op energie. Er zijn acties naar het adviseren en begeleiden van inwoners (met plaatsbezoek) naar het aanpassen van de woningen, ook op energetisch vlak. Daarnaast is het de bedoeling alle huurwoningen te screenen, met reeds een proefproject in Bikschoote. Zowel huurders als verhuurders worden betrokken.

Daarnaast wordt binnen de groep ingezet op Europese projecten:

- See2Do! werd goedgekeurd in het Interreg VA-programma Vlaanderen-Nederland. Binnen het project staat begeleiding en participatie omtrent energetische renovatie van woningen voorop. Er wordt o.m. gewerkt met thermografie (op niveau van het grondgebied, een straat, een woning) en begeleiding van de inwoners bij de renovatie. Kortemark en Lo-Reninge zijn co-financier, WVI is partner.
- De Energieke Westhoek is een LEADER-project waarin Diksmuide en Veurne partner zijn. Het project richt zich op het beperken van de energievraag van woningen en het overschakelen op eigen duurzame energieproductie alsook op het aanpakken van energie-armoede.
- In De Westhoek isoleert werden inwoners gesensibiliseerd over en aangezet tot het isoleren van hun woning. Een thermografische kaart van de kernen van de steden werd opgemaakt en ingezet als instrument om de inwoners te bereiken.
- De kennis en ervaring binnen deze projecten zal gedeeld worden met de andere steden en gemeenten van de groep, alsook de betrokken stakeholders. Er wordt daarvoor een specifieke werkgroep opgezet.

2.3 regionale acties

actie	CO ₂ -reductie impact	deelnemende steden en gemeenten	trekker van de actie	CO ₂ -reductie (ton)
<p>1. Europees project See2Do!</p> <p>Het project See2Do! wil de energie-efficiëntie van bestaande gebouwen (privé en publiek) verbeteren door renovaties te stimuleren, promoten en ondersteunen om een daling van de CO₂-uitstoot te realiseren. Het gevolgde principe is 'Doen door Zien'.</p> <p>Energieverlies wordt zichtbaar gemaakt door thermografische luchtfoto's, straat- en/of gevelopnames. Daarnaast worden de mogelijkheden tot actie zichtbaar gemaakt: demonstratiegebouwen, ketenorganisatie, verbeterde benadering van burgers, verbeterde dienstverlening en uitleg-vaardigheid naar burgers. Ook bestaande initiatieven worden zichtbaarder gemaakt zoals bepaalde loketten, adviesverleners,...</p> <p>Door het 'zien' wordt de verbouwer aangezet tot 'doen'. Het 'doen' wordt gefaciliteerd via ontzorging bestaande uit ketenorganisatie, begeleiding en ondersteuning in het renovatieproject. Burgerparticipatie en activatie wordt gestimuleerd (vrijwillig voorbeeld) en professionele technieken worden op een gebruiksvriendelijke manier bij de burger gebracht.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lo-Reninge: Er wordt een luchtfoto gemaakt van Lo-Reninge. Vervolgens doorloopt Lo-Reninge het volledige vervolgtraject van gevel-, woningfoto's en ontzorging verder. • Kortemark: Het thermografisch energieverlies wordt zichtbaar gemaakt op straat- en woningniveau. Aan de hand van deze zichtbaar gemaakte energieverliezen worden de inwoners ontzorgd in de renovatie door advies, begeleiding en door de opgezette ketenorganisatie. 	A	LOR, KOR	WVI-klimaat	522 Zit vervat in reductie 'renovatie'

actie	CO ₂ -reductie impact	deelnemende steden en gemeenten	trekker van de actie	CO ₂ -reductie (ton)
<p>2. LEADER-project: Energieke Westhoek</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bestaande uit 'Energieke OCMW's' en 'Energieke dorpen'. (Samenwerking met OCMW's, BAS, woonwinkels, Samenlevingsopbouw, isolatiefirma's) <ul style="list-style-type: none"> - <u>energieke OCMW's</u> <ul style="list-style-type: none"> ○ doel: ontwikkelen van pakketten ter ondersteuning van de lokale besturen en het OCMW met inbreng van de doelgroep zelf om de strijd tegen energiearmoede aan te gaan. ○ er wordt ingezet op: het ontwikkelen van laagdrempelige tools ter ondersteuning van de maatschappelijke werkers binnen het OCMW, uitwerken van oplossingsgerichte voorstellen samen met het OCMW en de mensen in energiearmoede, het huren van energiezuinige huishoudtoestellen. - <u>energieke dorpen</u> <ul style="list-style-type: none"> ○ doel: Dorpen minder afhankelijk laten worden van energie. Hiervoor met de energievraag gereduceerd worden en overgeschakeld worden naar hernieuwbare energie. ○ Het project staat of valt met de participatie en het initiatief van de inwoners. Er worden diverse kaders aangereikt waarbinnen de dorpsbewoners zelf initiatief kunnen nemen. ○ Inzetten op huisbezoeken, via bewonersplatforms voet aan grond krijgen in de gemeenten. ○ Mogelijk organiseren van groepsaankopen binnen het project. 	A	VEU, DK	trekker: Veurne Co-promotoren: Diksmuide en Poperinge	Zit vervat in reductie 'renovatie'

actie	CO ₂ -reductie impact	deelnemende steden en gemeenten	trekker van de actie	CO ₂ -reductie (ton)
<p>3. LEADER-project: De Westhoek isoleert</p> <ul style="list-style-type: none"> • Er werd een thermografische foto opgemaakt van de stadskernen en de industrieterreinen. Deze foto geeft een indicatie van de isolatiekwaliteit van een dak. Medewerkers van de stad werden opgeleid tot thermografie-adviseurs. Deze adviseurs bieden deskundige ondersteuning bij de interpretatie van de warmtefoto en verstrekken advies met betrekking tot energiebesparende maatregelen. Deze adviseurs organiseerden eveneens infoavonden en bemanden het thermoloket. • Een tweede deel van het project bestond uit het ondersteunen van burgers die effectief de stap naar isolatie willen zetten. Dit gebeurde door volgende acties: <ul style="list-style-type: none"> ◦ Isolatieloket voor alle technische vragen rond isoleren. ◦ Wegwijzen naar geschikte professionals d.m.v. lijst met aannemers die engagementsverklaring onderschreven en een lijst van vragen waarop een offerte antwoord moet geven. ◦ Isolatieweek (2016): In het kader van de isolatieweek gaf BAS ter plaatse advies omtrent dakisolatie. • Een derde deel van het project bestond uit het weggeven van 5 infraroodscans. Deze woningscan liet de eigenaars toe het effect van de geplaatste dakisolatie te zien. 	A	VEU, DK		Zit vervat in reductie 'renovatie'
<p>4. Opzetten van een werkgroep voor het uitwisselen van ervaring inzake renovatie (luchtthermografie, straatthermografie, woningscans, ontzorging, burgerparticipatie,...)</p>	B	PAN, DK, KOR, LP, LOR, MID, VEU	WVI-klimaat	Zit vervat in reductie 'renovatie'

2.4 individuele acties

WONINGEN															
actie	CO ₂ -reductie impact	verantwoorde-lijke actie	partners	Termijn (KT, MT, LT)	wordt opgenomen als actie										CO ₂ -reductie (ton)
					PAN	DK	KOE	KOR	LP	LOR	MID	NP	VEU		
TOTALE REDUCTIE BINNEN DIT THEMA											56 567				
renovatie											40 639				
1. samenwerken met een WoonWinkel of Woonpunt	A	stad/gemeente	DK: Woonwinkel West												
2. samenwerking tussen steden, gemeenten, ... • kennisdeling	C	stad/gemeente	Woonwinkel, intercommunales, Provincie W-VI	KT											
3. thermografische kaart van gemeente op basis van luchtfoto: • opmaak van de kaart • sensibilisatietraject	A	stad/gemeente	DK, VEU: Provincie W-VI LOR: See2Do!	MT, LT											645 (excl. Lo-Reninge: zit vervat in reductie See2Do!)
4. huurwoningen															
• De gemeente controleert alle huurwoningen op het grondgebied. De private huurwoningen dienen te voldoen aan dezelfde voorwaarden als de woningen aangeboden door de sociale verhuurkantoren.	A	stad/gemeente	Woonwinkel	MT											
• verplichten van het woonconformiteitsattest voor het aanbieden van huurwoningen.	B	stad/gemeente		MT											
• gratis aanbieden van het woonconformiteitsattest aan eigenaars-verhuurders.	B	stad/gemeente	KOR: Woonwinkel	KT, MT											

WONINGEN														
actie	CO ₂ -reductie impact	verantwoorde-lijke actie	partners	Termijn (KT, MT, LT)	wordt opgenomen als actie							CO ₂ -reductie (ton)		
					PAN	DK	KOE	KOR	LP	LOR	MID		NP	VEU
<ul style="list-style-type: none"> Het OCMW geeft geen huurwaarborg meer wanneer er niet voldaan wordt aan een bepaalde woonkwaliteit. Energie zit vervat in deze woonkwaliteit. 	B	stad/gemeente	OCMW	KT										
<ul style="list-style-type: none"> Maatregelen nemen om een hogere huurprijs voor kansarmen of mensen in energiearmoede te vermijden wanneer de eigenaar energiebesparende ingrepen aan de woning uitvoert. 	B	stad/gemeente		KT, MT										
5. ontzorging bij renovaties														
5.1 renovatiebegeleiding														
<ul style="list-style-type: none"> Informereren van inwoners over de nodige energierenovatie van een woning in het kader van een verkoopstransactie van de woning: gratis en vrijblijvende analyse van de woning waaruit een stappenplan (prioriteiten, kostenraming) volgt. samenwerken met notarissen, immobiliënkantoren en makelaars. mogelijk verplichten van deze analyse om recht te hebben op een gemeentelijke energiepremie 	A	stad/gemeente	Gent: Open source versie 'Check je huis'	MT, LT										
<ul style="list-style-type: none"> ter plaatse gaan bij mensen voor het geven van onafhankelijk advies 	A	stad/gemeente	VEU: Gezinsbond, Provincie W-VI	MT										
<ul style="list-style-type: none"> woningscans aanbieden in combinatie met thermografisch onderzoek woning 	A	stad/gemeente	Provincie W-VI	MT										
<ul style="list-style-type: none"> begeleiden bij keuze aannemers 	A/B	stad/gemeente	Provincie W-VI	MT										

WONINGEN															
actie	CO ₂ -reductie impact	verantwoordelijke actie	partners	Termijn (KT, MT, LT)	wordt opgenomen als actie								CO ₂ -reductie (ton)		
					PAN	DK	KOE	KOR	LP	LOR	MID	NP		VEU	
<ul style="list-style-type: none"> promoten energiescans 	C	stad/gemeente	Woonwinkel, OCMW, energiesnoeiers, Werkspoor, VZW Goed Wonen	KT	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	24
<ul style="list-style-type: none"> Alle woningen ondergaan verplicht een energiescan. Deze energiescan moet aanzien worden als een uitgebreidere versie van de bestaande energiescan uitgevoerd door de energiesnoeiers. 	A	stad/gemeente		MT		■				■					
<ul style="list-style-type: none"> inzetten op het sociaal dakisolatieproject (SDIP) 	B	stad/gemeente	LP: Woondienst, VZW Goed Wonen LOR: OCMW MID: Duinenwacht VEU: Woonwinkel	KT, MT		■			■	■			■		
<ul style="list-style-type: none"> begeleiden van mensen die hun woning in het verleden renoveerden. Dit om de woning nog energiezuiniger te maken 	A	stad/gemeente		MT		■				■					
<ul style="list-style-type: none"> samenwerken tussen steden en gemeenten inzake renovatiebegeleiding 	A	stad/gemeente	DK, VEU: Poperinge KOR, LOR: See2Do!	MT, LT		■		■		■			■		
<ul style="list-style-type: none"> korting planadvies bij renovatie (BAS-advies: korting voor huisbezoek en voor advies op kantoor) 	B	stad/gemeente		KT	■	■			■						
5.2 wijkgerichte totaalaanpak															

WONINGEN																			
actie	CO ₂ -reductie impact	verantwoordelijke actie	partners	Termijn (KT, MT, LT)	wordt opgenomen als actie									CO ₂ -reductie (ton)					
					PAN	DK	KOE	KOR	LP	LOR	MID	NP	VEU						
• aanstellen energiemeesters	A	stad/gemeente	KOR, LOR: See2Do!	MT															
• straatthermografie	A	stad/gemeente	KOR, LOR: See2Do!	MT															
woningthermografie	A	stad/gemeente	KOR, LOR: See2Do!	MT															
• begeleiding bij keuze aannemers	A/B	stad/gemeente	KOR, LOR: See2Do!	MT															
• screenen huurwoningen (bevragen huurders en verhuurders)	A	stad/gemeente	Woonwinkel Zonnebeke-Langemark-Poelkapelle	MT															
aanpakken oude sociale woningen	A	stad/gemeente	Sociale verhuurmaatschappij	MT															
6. financieringsoplossingen																			
• onderzoeken of premies de juiste stimulans zijn om over te gaan tot renovatie.	B	stad/gemeente	KOR: Sociale dienst en Woonwinkel	KT															
• algemeen: premies voor energiebesparing en hernieuwbare energie	B	stad/gemeente	NP: Woonhuis Nieko	KT, MT															

WONINGEN																
actie	CO ₂ -reductie impact	verantwoorde-lijke actie	partners	Termijn (KT, MT, LT)	wordt opgenomen als actie									CO ₂ -reductie (ton)		
					PAN	DK	KOE	KOR	LP	LOR	MID	NP	VEU			
<ul style="list-style-type: none"> Vlaamse Energielening aanbieden en promoten in de bestaande vorm. 	B	stad/gemeente	Energiehuizen (Energielening Poperinge en WVI) PAN, KOR: OCMW DK: Woonwinkel LP: Woondienst NP: Sociaal Huis	KT											1413	
<ul style="list-style-type: none"> eigenaars-verhuurders: premies voor ingrepen aan huurwoningen (excl. dakisolatie) 	B	stad/gemeente	DK: Woonwinkel	KT, MT												
<ul style="list-style-type: none"> groepsaankopen: Meestappen in bepaald initiatief 	B	stad/gemeente	NP: Woonhuis Nieko	KT, MT												
7. sensibilisering																
<ul style="list-style-type: none"> inrichten van infoavonden 	B	stad/gemeente	Woonwinkel, Eandis, Infrac, Duinenwacht, Provincie W-VI, Samenlevingsopbouw, RSVK, OCMW	KT, MT												
<ul style="list-style-type: none"> organiseren van infoavonden rond dakisolatie met naast info ook getuigenissen van bewoners. Deze infoavonden dienen per straat georganiseerd te worden. 	B	stad/gemeente	KOR, LOR: See2Do!	MT												
<ul style="list-style-type: none"> organisatie woonbeurs 	B	stad/gemeente	LP: samenlevingsopbouw	MT												

WONINGEN

actie	CO ₂ -reductie impact	verantwoordelijke actie	partners	Termijn (KT, MT, LT)	wordt opgenomen als actie									CO ₂ -reductie (ton)					
					PAN	DK	KOE	KOR	LP	LOR	MID	NP	VEU						
<ul style="list-style-type: none"> sensibiliseren over het nut van energieadvies: <ul style="list-style-type: none"> voorafgaand aan verlenen stedenbouwkundige vergunning voor verbouwing; bij transactie verkoop vastgoed 	B	stad/gemeente	VEU: Woonwinkel West, Info Veurne	KT															
<ul style="list-style-type: none"> sensibiliseren over: <ul style="list-style-type: none"> subsidies te vinden via VEA; premies via de netbeheerder voor bestaande woningen; premies via de netbeheerder voor nieuwbouwwoningen; 	C	stad/gemeente	KOR: Woonwinkel	KT															
<ul style="list-style-type: none"> Sensibiliseren inzake renovatie en het installeren van hernieuwbare energie-installaties op woningen. Er wordt een overzicht gegeven van de kosten, de te realiseren besparingen en de terugverdientijd. 	C	stad/gemeente	PAN: BAS	MT															
<ul style="list-style-type: none"> Sensibiliseren inzake de energiescores en de energiekost van verschillende types woningen. De verspreide informatie dient de energiekost ook te koppelen aan het bewonersgedrag. 	C	stad/gemeente	KOR: Woonwinkel	KT															
<ul style="list-style-type: none"> sensibiliseren van mensen die hun woning in het verleden reeds renoveerden, dit om hun woning nog energiezuiniger te maken. 	C	stad/gemeente	KOR: Woonwinkel LP: Woondienst	KT															
<ul style="list-style-type: none"> sensibiliseren over het BAS-adviesloket <ul style="list-style-type: none"> door persoonlijk langs te gaan bij de inwoners. 	A	stad/gemeente	KOR, LOR: See2Do!	MT															
<ul style="list-style-type: none"> via algemene kanalen (infoartikels, website, dienst ruimtelijke ordening, milieudienst,...) 	C	stad/gemeente		KT															
<ul style="list-style-type: none"> sensibiliseren over duurzaam isoleren en BAS via een open vergadering van bewonersplatformen. 	B	stad/gemeente		MT															

WONINGEN																
actie	CO ₂ -reductie impact	verantwoordelijke actie	partners	Termijn (KT, MT, LT)	wordt opgenomen als actie										CO ₂ -reductie (ton)	
					PAN	DK	KOE	KOR	LP	LOR	MID	NP	VEU			
<ul style="list-style-type: none"> promoten van het woonconformiteitsattest als meerwaarde (en niet als controle) bij de eigenaar-verhuurder van een woning. 	C	stad/gemeente	KOR: Woonwinkel	KT												
<ul style="list-style-type: none"> sensibiliseren van huurders om de staat van hun huurwoning te bespreken met de verhuurder. Vereiste ingrepen inzake energie-efficiëntie mogen aangekaart worden. 	C	stad/gemeente		KT												
<ul style="list-style-type: none"> overtuigen van eigenaars om huurwoningen te isoleren 	A	stad/gemeente		KT, MT												
<ul style="list-style-type: none"> inrichten info-moment voor eigenaar-verhuurders 	B	stad/gemeente		MT												
inzetten op nieuwbouwwoningen															16	
<ul style="list-style-type: none"> normen opleggen voor nieuwbouw: vervroegd opleggen BEN-niveau 	A	stad/gemeente		KT												
<ul style="list-style-type: none"> invoeren van een milieusubsidie die inwoners, die verder gaan dan de wettelijke verplichtingen bij nieuwbouw of bestaande woningen, ondersteunt. 	B	stad/gemeente		KT, MT												
inzetten op PV op woningen															2223	
<ul style="list-style-type: none"> meestappen in groepsaankopen PV 	B	stad/gemeente	AG Eos, Ichoosr, testaankoop	KT												1417
<ul style="list-style-type: none"> sensibiliseren rond acties vanuit het federale- en Vlaamse niveau 	B	stad/gemeente		KT, MT												806
inzetten op rationeel energieverbruik															13 689	
<ul style="list-style-type: none"> promoten aankoop energiezuinige apparaten 	C	stad/gemeente		KT												
<ul style="list-style-type: none"> promoten aankoop energiezuinige verlichting 	C	stad/gemeente	KOR: Woonwinkel	KT												

WONINGEN															
actie	CO ₂ -reductie impact	verantwoordelijke actie	partners	Termijn (KT, MT, LT)	wordt opgenomen als actie									CO ₂ -reductie (ton)	
					PAN	DK	KOE	KOR	LP	LOR	MID	NP	VEU		
<ul style="list-style-type: none"> • promoten groepsaankoop groene energie 	C	stad/gemeente	Provincie W-VI	KT											
<ul style="list-style-type: none"> • uitlenen energiemeter 	C	stad/gemeente	DK: Woonwinkel NP: Woonhuis Nieko	KT											
<ul style="list-style-type: none"> • kansarmen leiden naar groepsaankopen 	B	stad/gemeente	OCMW	KT											
<ul style="list-style-type: none"> • De OCMW's sturen mensen die langskomen met een hoge energiefactuur door naar bv. de Woonwinkel om begeleid te worden in energiezuiniger wonen. (bv. d.m.v. een huisbezoek dat verdergaat dan de bestaande energiescan uitgevoerd door de energiesnoeiers). 	A	stad/gemeente	OCMW	KT, MT											
<ul style="list-style-type: none"> • het duurzaam energieactieplan tot 2020 (SEAP) meer kenbaar maken onder de bevolking 	C	stad/gemeente		KT, MT											
<ul style="list-style-type: none"> • sensibiliseren rond de voordelen van CO₂-reductie. Een CO₂-reductie is immers niet direct voelbaar bij de inwoners 	C	stad/gemeente		KT											
<ul style="list-style-type: none"> • plaatsen van borden op openbare plaatsen waarbij gerealiseerde projecten, waar de bevolking aan meewerkte, in de kijker worden gezet. 	C	stad/gemeente		KT, MT											

3 mobiliteit

3.1 doelstelling

Mobiliteit is de sector met de tweede grootste CO₂-uitstoot binnen de thema's van het Burgemeestersconvenant voor de groep 'Van Zee tot IJzer'.

De totale CO₂-reductie die binnen de sector Mobiliteit bekomen wordt, wordt geraamd op 18 884 ton of 16% ten opzichte van het BAU-scenario voor de sector Mobiliteit. De reductie kan op volgende manier verklaard worden:

- Inzetten op modal shift van verplaatsingen met de wagen naar verplaatsingen te voet of met de fiets levert een reductie van 12649 ton CO₂ op. Er wordt op deze modal shift ingezet door sensibilisatie en infrastructuurwijzigingen zodat een duurzame manier van verplaatsen volgens het STOP-principe wordt bekomen.
- Door te werken aan autoluwe centra, woonwijken,... wordt een daling van het lokale autoverkeer verkregen. Dit levert een CO₂-reductie van 2672 ton op.
- Inzetten op technologische vernieuwingen in het wagenpark en de overstap naar andere brandstoffen zorgt voor een CO₂-reductie van 3550 ton.
- De groep 'Van Zee tot IJzer' wenst het aantal auto's op de weg te verminderen en zet binnen dit kader ook in op autodelen en carpoolen. Dit levert respectievelijk een CO₂-reductie van 11,88 en 0,568 ton op.

3.2 acties in de kijker

De gemeenten en steden wensen op hun grondgebied sterk in te zetten op het zich verplaatsen met de fiets. Iedere stad/gemeente werkt daarom onder meer aan het investeren in goede en veilige fietspaden en het verbeteren/vervolledigen van de infrastructuur, dit om vlotte verbindingen mogelijk te maken. Diksmuide, Kortemark, Middelkerke, Nieuwpoort en Veurne willen daarenboven inzetten op fietsstraten, waarbij de fietser voorrang heeft op de wagen. Door de steden en gemeenten wordt in de toekomst ook ingezet op de voorbeeldfunctie van het college naar het zich verplaatsen met de fiets toe. Dit zal gebeuren in Diksmuide, Koekelare, Kortemark, Langemark-Poelkapelle, Lo-Reninge en Middelkerke.

Het faciliteren van de fietser is een ander aandachtspunt. Het idee leeft een systeem van fietsverhuurpunten/deel-fietsystemen op te zetten langs de verschillende haltes van de kusttram (Middelkerke, Nieuwpoort). Het opzetten van fietsverhuurpunten en fietsherstelplaatsen aan stations via een aan te vragen Europees project Transmobil (De Panne, Diksmuide, Kortemark, Veurne) is eveneens voorzien. Dit kadert in een ruimer project rond het zoeken naar alternatieve mobiliteit in een landelijke streek.

Het zoeken naar alternatieven voor de wagen leidt de gemeenten naar de actie van de provincie inzake het effectief uittesten ervan via de Testkaravaan. Gezien de oorspronkelijke actie zich richt op grotere bedrijven maar de focus van de gemeenten en steden hier niet ligt, wil de provincie in de Westhoek een proefproject opzetten. Bij de nieuwe

versie van de Testkaravaan wordt gewerkt met het bereiken van de inwoners van de gemeente, wat verder gaat dan enkel werknemers. Veurne zal als pilootproject fungeren.

3.3 regionale acties

actie	CO ₂ -reductie impact	deelnemende steden en gemeenten	trekker van de actie	CO ₂ -reductie (ton)
<p>1. organiseren van een infoavond rond elektrisch fietsen met verschillende steden/gemeenten.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Er wordt gewerkt met de verschillende fietshandelaars over de verschillende gemeenten heen die de verschillende types fietsen uitleggen. • De steden/gemeenten van de groep 'Van Zee tot IJzer' organiseren een dergelijke infoavond in twee groepen van 4 of 5 steden/gemeenten. 	B	PAN, DK, KOE, KOR, LP, LOR, MID	KOR MID	Zit vervat in de reductie 'Modal shift naar verplaatsingen per fiets en te voet'
<p>2. opzetten van een systeem van fietsverhuurpunten/deelfietsystemen i.s.m. De Lijn langs de verschillende haltes van de kusttram. Dit is niet alleen interessant voor het kusttoerisme maar eveneens voor het promoten van alternatieve woon-werkverplaatsingen. De stad/gemeente neemt een coördinerende rol op. Dit houdt onder meer in dat hierover een overleg wordt opgestart met De Lijn.</p>	B	MID NP (mogelijk als individuele actie)		Zit vervat in de reductie 'Modal shift naar verplaatsingen per fiets en te voet'
<p>3. Europees project Transmobil Momenteel wordt het Europese project Transmobil uitgewerkt binnen het programma Interreg V: Frankrijk-Wallonië-Vlaanderen. De indiening gebeurt op 01/11/2016. Bij goedkeuring zal het project starten in oktober 2017. Het project werkt rond (landelijke) mobiliteit in de Westhoek. Er wordt gezocht naar een alternatieve aanpak van mobiliteit vanuit de huidige problematiek (beperkte alternatieven voor de wagen, vervoersarmoede, sterke verspreiding van kleine kernen). Een alternatieve oplossing zou bestaan uit:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ aantal sterke vervoersassen. ○ introduceren van hubs (o.a. Kortemark) ○ voorzien van fietsverhuurpunten en fietsherstelplaatsen aan de stations 	A	PAN, DK, KOR, VEU	Provincie W-VI	Zit vervat in de reductie 'Modal shift naar verplaatsingen per fiets en te voet'

actie	CO ₂ -reductie impact	deelnemende steden en gemeenten	trekker van de actie	CO ₂ -reductie (ton)
<p>4. testkaravaan voor gemeenten</p> <p>De provincie heeft reeds een aantal jaren een Testkaravaan, waarmee alternatieven voor woon-werkverkeer uitgetest kunnen worden. Deze actie richt zich in eerste instantie op grote bedrijven. De inzetbaarheid is eerder beperkt.</p> <p>Met deze testkaravaan voor gemeenten geven we de inwoners van de betrokken gemeente de kans om een (elektrische) fiets uit te testen. Hiermee bereiken we een grotere/nieuwe doelgroep binnen de gemeente dan louter werknemers alleen.</p> <p>Er zal gestart worden met Veurne als pilootproject</p>	A	alle gemeenten van de groep 'Van Zee tot IJzer'	Provincie W-VL WVI-klimaat	zit vervat in de reductie 'Modal shift naar verplaatsingen per fiets en te voet'
<p>5. voorzien van toegang tot alle containerparken van alle naburige gemeenten met oog op het beperken van de verplaatsingen</p>	C	DK, NP		zit vervat in reductie 'Werken aan autoluwe centra, woonwijken,...'

3.4 individuele acties

DUURZAME MOBILITEIT															
actie	CO ₂ -reductie impact	verantwoorde-lijke actie	partners	termijn (KT, MT, LT)	wordt opgenomen als actie										CO ₂ -reductie
					PAN	DK	KOE	KOR	LP	LOR	MID	NP	VEU		
TOTALE REDUCTIE BINNEN DIT THEMA												18 884			
modal shift naar verplaatsingen per fiets of te voet												12 649			
1. opmaken van een gestructureerd mobiliteitsplan dat opgebouwd wordt rond een kwaliteitsvol fietsbeleid i.p.v. rond autoverkeer	A	stad/gemeente		KT, MT, LT											
2. stimuleren van fietsverplaatsingen (werk, school, recreatie)															
2.1 uitbouwen comfortabeler en veiliger fietsnetwerk - fietspaden															

DUURZAME MOBILITEIT														
actie	CO ₂ -reductie impact	verantwoordelijke actie	partners	termijn (KT, MT, LT)	wordt opgenomen als actie								CO ₂ -reductie	
					PAN	DK	KOE	KOR	LP	LOR	MID	NP		VEU
• investeren in goede en veilige fietspaden	A	stad/gemeente		KT, MT	■	■	■	■	■	■	■	■	■	
• herstellen fietsinfrastructuur/onderhoud bestaande fietspaden	A	stad/gemeente		KT	■	■	■	■	■	■	■	■	■	
• de fietsverbindingen planmatig aanpakken	B	stad/gemeente		MT	■	■	■	■	■	■	■	■	■	
• Uitwerken van een algemene visie rond de functionele linkers. De functionele linkers die hierin als 'missing links' worden aangeduid zullen gerealiseerd worden.	A	stad/gemeente		MT		■								
• verbeteren/vervolledigen fietsinfrastructuur bv. aanleg fietsdoorsteken, afsluiten sluiproutes voor autoverkeer (bv. plaatsen paaltje), aanleggen fietsbrug	A	stad/gemeente		KT, MT	■	■	■	■	■	■	■	■	■	
• aanleggen/verbeteren fietsinfrastructuur op wegen opgenomen in het bovenlokaal functioneel fietsroutenetwerk: Fietsfonds	A	stad/gemeente	Provincie W-VI	KT, MT	■	■	■	■	■	■	■	■	■	
• fietssnelwegen	A	stad/gemeente	PAN: Nord-Pas-de-Calais Provincie	MT	■	■		■			■	■	■	
• inzetten op fietsstraten	A	stad/gemeente		MT		■		■			■	■	■	
• inzetten op fietssuggestiestroken	C	stad/gemeente		MT	■	■			■	■	■	■	■	
• inzetten op trage wegen	A	stad/gemeente		MT										
◦ planopmaak trage wegen	A	stad/gemeente	LOR: Regionaal landschap	MT		■	■		■	■				
◦ realiseren missing links	A	stad/gemeente		MT		■			■					
◦ beter onderhouden van de trage wegen	A	stad/gemeente		KT	■	■	■	■	■		■	■		
• doodlopende straten: inventarisatie, aanduiden geen parking, aanduiden doorgang voor fietsers en voetgangers	C	stad/gemeente		MT							■			

DUURZAME MOBILITEIT

actie	CO ₂ -reductie impact	verantwoorde-lijke actie	partners	termijn (KT, MT, LT)	wordt opgenomen als actie										CO ₂ -reductie
					PAN	DK	KOE	KOR	LP	LOR	MID	NP	VEU		
<ul style="list-style-type: none"> mee aanpakken van de fietspaden bij wegeniswerken 	A	stad/gemeente		MT	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	
2.2 betere en meer fietsstallingen															
<ul style="list-style-type: none"> minimum aantal fietsstallingen via stedenbouwkundige – of verkavelingsvergunning bij woningen-appartementen-bedrijven 	B	stad/gemeente		KT	■	■					■	■	■		
<ul style="list-style-type: none"> fietsstallingen opnemen bij het bestemmingspunt (bv. bushaltes, winkelstraat, bibliotheek, sportvoorzieningen,...) 	B	stad/gemeente		KT, MT	■	■	■	■	■	■	■	■	■		
<ul style="list-style-type: none"> inventarisatie accommodatie met evaluatie 	C	stad/gemeente		KT		■			■				■		
<ul style="list-style-type: none"> voorzien van overdekte stallingen 	B	stad/gemeente		KT, MT	■	■		■	■		■		■		
2.3 stimuleren van elektrische fietsen															
<ul style="list-style-type: none"> fietsoplaadpunten 	B	stad/gemeente	DNB	MT		■	■		■	■		■			
<ul style="list-style-type: none"> onderzoeken van de vraag van horecazaken naar oplaadpunten voor elektrische fietsen 	C	stad/gemeente		KT					■						
<ul style="list-style-type: none"> bekennen lopende acties 	B	stad/gemeente		MT		■									
2.4 bluebikes			NMBS												
<ul style="list-style-type: none"> aan de stations 	B	stad/gemeente		MT	■	■		■							
<ul style="list-style-type: none"> op andere locaties in de stad/gemeente 	B	stad/gemeente		MT	■	■		■			■				
2.5 inzetten op deelfietssystemen (andere dan bluebike)	B	stad/gemeente		MT	■			■				■			
2.6 fietspunt aan de stations	B	stad/gemeente		MT									■		
2.7 promoten van fietstoerisme	C	stad/gemeente		KT	■	■	■	■	■	■	■	■	■		

DUURZAME MOBILITEIT															
actie	CO ₂ -reductie impact	verantwoorde-lijke actie	partners	termijn (KT, MT, LT)	wordt opgenomen als actie										CO ₂ -reductie
					PAN	DK	KOE	KOR	LP	LOR	MID	NP	VEU		
2.8 Ontwikkelen van een educatieve wandel-of fietsroute. Op deze route maken de mensen kennis met bestaande initiatieven en projecten inzake milieu en energie vanuit de gemeente en de inwoners. Projecten gerealiseerd door de inwoners krijgen op die manier erkenning, wat zorgt voor een hogere betrokkenheid van de bevolking.	C	stad/gemeente		KT, MT											
2.9 opstellen schoolfietsroutekaart	C	stad/gemeente		KT											
2.10 ondertekenen charter van gemeenten 'Sterk Fietsbeleid' (Fietsberaad Vlaanderen)	C	stad/gemeente		KT											
2.11 luik fietsbeleid in mobiliteitsplan of afzonderlijk fietsbeleidsplan	B	stad/gemeente		KT, MT, LT											
3. stimuleren van verplaatsingen te voet															
3.1 uitbouwen voetgangersdoorsteken	B	stad/gemeente		MT, LT											
3.2 goede infrastructuur voor voetgangers															
• goed onderhouden voetpaden	C	stad/gemeente		KT, MT											
• aangepaste inrichting	C	stad/gemeente		MT, LT											
• vrijwaren van voetpaden (bv. niet op parkeren)	C	stad/gemeente		KT											
• goede inplanning	C	stad/gemeente		MT, LT											
4. sensibilisatie															
4.1 week van de mobiliteit															
• strapdag	C	stad/gemeente		KT											
• fietstelweek	C	stad/gemeente		KT											
4.2 mijn korte ritten (www.mijnkorteritten.be)	C	stad/gemeente		KT											
4.3 fietseducatie op school	C	stad/gemeente	Politie	KT											

DUURZAME MOBILITEIT																	
actie	CO ₂ -reductie impact	verantwoorde-lijke actie	partners	termijn (KT, MT, LT)	wordt opgenomen als actie									CO ₂ -reductie			
					PAN	DK	KOE	KOR	LP	LOR	MID	NP	VEU				
4.4 sensibiliseren inzake fietscultuur door het promoten van het fietsgebruik op school.	B	stad/gemeente	scholen	KT													
4.5 sensibiliseren inzake fietscultuur door het promoten van het fietsgebruik voor woon-werkverkeer (bv. opzetten lokale testkaravaan).	B	stad/gemeente		KT, MT													
4.6 stimuleren van bedrijven in de gemeente om hun werknemers aan te zetten om met de fiets naar het werk te komen. Werknemers die met de fiets komen ontvangen een beloning (bv. gratis deelname aan een activiteit georganiseerd door de stad/gemeente).	C	stad/gemeente		KT													
4.7 10000 stappenplan in kader van gezondheid		stad/gemeente															
4.8 met belgerinkel naar de winkel	C	stad/gemeente	Bond Beter Leefmilieu, Unizo, Gezinsbond	KT													
4.9 testkaravaan																	
• promoten naar bedrijven toe	C	stad/gemeente	Provincie W-VI	KT													
• vragen voor het inzetten van de testkaravaan voor de autoloze zondag	C	stad/gemeente	Provincie W-VI	MT													
4.10 deelname met het stads-/gemeentepersoneel aan 'bike to work'	B	stad/gemeente		KT													
4.11 opnemen van het gezondheidsvoordeel, bekomen door het fietsgebruik, in de sensibilisatiecampagnes	C	stad/gemeente		KT													
4.12 organiseren van lessen fietsbehendigheid voor senioren	C	stad/gemeente		MT													
4.13 werken rond fietsbehendigheid bij jongeren	C	stad/gemeente	LOR: Lokale politie	MT													
4.14 sensibilisatie via infoartikels	C	stad/gemeente		KT, MT, LT													

DUURZAME MOBILITEIT														
actie	CO ₂ -reductie impact	verantwoorde-lijke actie	partners	termijn (KT, MT, LT)	wordt opgenomen als actie									CO ₂ -reductie
					PAN	DK	KOE	KOR	LP	LOR	MID	NP	VEU	
werken aan autoluwe centra, woonwijken,...											2672			
5. herziening mobiliteitsplan tegen 2020	B	stad/gemeente		KT, MT	■		■	■	■		■			
6. meenemen van het thema energie bij herziening van het mobiliteitsplan	A	stad/gemeente		KT, MT, LT	■			■	■	■				
7. autoluwe zones/ Zone 30	C	stad/gemeente		MT										
• integratie voetgangers in verkeer (bv. autoluwe straten, aangepast snelheidsregime voor verkeer, invoeren speelstraten,...)	C	stad/gemeente		MT	■	■	■	■	■	■	■	■		
8. parkeermanagement														
• lang- en kortparkings	B	stad/gemeente		KT, MT	■	■	■	■	■		■	■	■	
9. uitvoeren Mobiliteitstoets														
• mobiliteitstoets voor eigen gemeentelijke diensten	B	stad/gemeente		KT		■							■	
• mobiliteitstoets voor projecten waarbij geen wettelijke verplichting geldt	B	stad/gemeente		MT				■					■	
10. schoolvervoersplannen • opstellen schoolvervoersplan voor school gelegen aan grote gewestweg i.k.v. subsidie voor heraanleg van de schoolomgeving	B	stad/gemeente		MT						■			■	
11. mobiliteit bij evenementen mobiliteitsplanning i.s.m. organisatoren • trein, bus, pendelbussen, mobiele fietsenstallingen,... • communicatie	B	stad/gemeente		MT	■	■	■	■	■		■	■	■	

DUURZAME MOBILITEIT														
actie	CO ₂ -reductie impact	verantwoorde-lijke actie	partners	termijn (KT, MT, LT)	wordt opgenomen als actie									CO ₂ -reductie
					PAN	DK	KOE	KOR	LP	LOR	MID	NP	VEU	
11. bedrijfsvervoersplannen planning i.s.m. bedrijven • Grote bedrijven aanspreken om mobiliteitsaspecten te evalueren en aan te pakken	B	stad/gemeente	PAN: Plopsaland/plopsaqua	KT, MT	■									
12. intergemeentelijk overleg mobiliteit, mobiliteitsstudies	B	stad/gemeente	Westkust Provincie W-VI	KT	■	■	■	■	■	■	■	■	■	
14. stimuleren gebruik openbaar vervoer														
14.1 ruimtelijke ontwikkelingen enten op openbaar vervoersnetwerk	A	stad/gemeente	De Lijn	MT, LT		■						■	■	
14.2 doorstromingsmaatregelen voor openbaar vervoer • bus op rijbaan laten stoppen in bebouwde kern i.p.v. haltehaven • afzonderlijke busstrook	B	stad/gemeente	De Lijn	MT, LT	■	■	■		■	■	■	■	■	
• implementeren nieuw gebiedsdekkend vervoersplan De Lijn	B	stad/gemeente	De Lijn	MT, LT									■	
14.3 overleg met vervoersmaatschappijen (De Lijn, NMBS), al dan niet intergemeentelijk	B	stad/gemeente	De Lijn, NMBS	KT	■	■	■	■	■	■	■	■	■	
14.4 druk uitoefenen op/samenwerken met de openbare vervoersmaatschappijen om de bestaande verbindingen te behouden en te optimaliseren	B	stad/gemeente		KT, MT	■	■	■	■	■	■	■	■		
14.5 vragen naar bussen die rijden op (bio)gas	B	stad/gemeente		KT, MT			■		■					
15. sensibilisatie														
15.1 week van de mobiliteit	C	stad/gemeente	netwerk duurzame mobiliteit											

DUURZAME MOBILITEIT															
actie	CO ₂ -reductie impact	verantwoordelijke actie	partners	termijn (KT, MT, LT)	wordt opgenomen als actie										CO ₂ -reductie
					PAN	DK	KOE	KOR	LP	LOR	MID	NP	VEU		
• autovrije zondag	C	stad/gemeente	netwerk duurzame mobiliteit	KT											
• Car Free Day	C	stad/gemeente	netwerk duurzame mobiliteit	KT											
15.2 de markt van de stad/gemeente autovrij maken bij een gelegenheid	C	stad/gemeente		KT, MT											
15.3 toeristische zones autovrij maken	C	stad/gemeente		KT, MT											
15.4 opzetten van een sensibilisatiecampagne 'Zet em af' om bestuurders te wijzen op het afzetten van de motor bij het wachten voor een overweg	C	stad/gemeente		KT											
15.5 sensibiliseren van burgers om het openbaar vervoer te gebruiken	C	stad/gemeente		KT											
inzetten op technologische vooruitgang													3550		
16. stimuleren van een duurzame automobilititeit															
16.1 netwerk laadpunten elektrische voertuigen	A	stad/gemeente	DNB, EVA-project	MT											
16.2 voorzien van een CNG-tankstation op het grondgebied	A	stad/gemeente	MID: DATS 24	MT											
16.3 meewerken aan het Green on Wheels (GOW!) project (coöperatieve) voor het installeren van CNG-tankstations	A	stad/gemeente		MT, LT											
17. sensibilisatie															
• promoten van voertuigen rijdend op alternatieve brandstoffen door de nodige infrastructuur te voorzien	B	stad/gemeente		MT											

DUURZAME MOBILITEIT														
actie	CO ₂ -reductie impact	verantwoorde-lijke actie	partners	termijn (KT, MT, LT)	wordt opgenomen als actie								CO ₂ -reductie	
					PAN	DK	KOE	KOR	LP	LOR	MID	NP		VEU
• infoavond ecodriving, bandenspanning,...	B	stad/gemeente		MT										
• bandenspanningsactie	B	stad/gemeente		MT										
autodelen													11,88	
18. autodelen particulieren														
• promotie	C	stad/gemeente		KT										
• infoavond	C	stad/gemeente		KT, MT										
• implementatie	B	stad/gemeente		MT										
19. autodelen gemeentelijke vloot met particulieren	B			MT										
carpoolen													0,568	
20. investeren in aanleg carpoolparkings	B	stad/gemeente		MT, LT										
21.opzetten van carpoolen voor schoolgaande kinderen. Ouders met nog een plaats vrij in de auto, nemen een extra kind mee naar school.	B	stad/gemeente		MT										
22.opzetten van een website om vraag en aanbod inzake vervoer samen te brengen. Er kunnen categorieën gemaakt worden inzake vervoer naar school, naschoolse activiteiten, sportmanifestaties,...		stad/gemeente		MT										

4 tertiaire sector

4.1 doelstelling

De totale CO₂-reductie die binnen de tertiaire sector bekomen wordt, wordt geraamd op 5 737 ton of 8% ten opzichte van het BAU-scenario voor de tertiaire sector. De reductie kan op volgende manier verklaard worden:

- Er wordt ingezet op sensibilisatie rond het thema energie en bestaande acties van het Vlaams en federaal niveau alsook acties van specifieke vakorganisaties.
Er wordt geschat dat hierdoor 15% van de oppervlakte gebouwen maatregelen zal uitvoeren om het gebouwenpatrimonium energiezuiniger te maken (reductie 2 110 ton). Deze sensibilisatie zal ook leiden tot het overschakelen naar LED-verlichting (reductie 3 426 ton) en het behalen van quickwins (reductie 106 ton). In het totaal komt met deze actie een CO₂-reductie van 5 642 ton overeen.
- Inzetten op het sluiten van winkeldeuren levert een CO₂-reductie van 95 ton op.

4.2 acties in de kijker

De tertiaire sector is een doelgroep die tot op heden door heel wat gemeenten nog niet specifiek benaderd wordt. De groep zal hierop inzetten.

De toeristische sector heeft een belangrijk aandeel in de CO₂-uitstoot door de tertiaire sector. Een actie naar deze doelgroep is het ecolabel Groene Sleutel. De Panne, Lo-Reninge, Middelkerke, Nieuwpoort en Veurne willen hierop (verder) inzetten. Dit kan gaan over het bekendmaken van het label bij toeristen, het promoten ervan bij de zaakvoerders,...

Daarnaast is energie-efficiëntie binnen de tertiaire sector een aandachtspunt. Dit kan gaan over aandacht hebben voor het sluiten van winkeldeuren, het doven van overbodige verlichting,... al dan niet in samenwerking met UNIZO. Alle steden en gemeenten zien een actie binnen dit overkoepelend thema.

Om het aspect energie in de tertiaire sector meer onder de aandacht te brengen ziet Koekelare het in de toekomst mogelijk een jaarlijkse award uit te reiken voor de energiezuinigste onderneming.

4.3 individuele acties

TERTIAIRE SECTOR														
actie	CO ₂ -reductie impact	verantwoorde-lijke actie	partners	termijn (KT, MT, LT)	wordt opgenomen als actie									CO ₂ -reductie (ton)
					PAN	DK	KOE	KOR	LP	LOR	MID	NP	VEU	
TOTALE REDUCTIE BINNEN DIT THEMA													5737	
inzetten op sensibilisatie													5642	
1. gebruiken van volgende communicatiekanalen om de tertiaire sector te bereiken														
• digitaal economische kaart	B			KT, MT		■			■					
• lokaal economische raad	B			KT, MT					■		■	■		
• dienst lokale economie	B			KT, MT	■						■			
• handelend Diksmuide	B			KT, MT		■								
• handelsvereniging	B		Veurne Toe koer	KT, MT									■	
• bedrijvenvereniging	B		Veurne@work	KT, MT									■	
• mailinglijst	B			KT, MT							■		■	
• brief	B			KT, MT			■							
• infoavond	B			KT, MT				■						
• infoboekje (speciaal voor tertiaire sector)	B			MT				■						
• infoblad/krant stad/gemeente	C			KT							■	■		
• jaarlijkse milieuprijzen	B			KT							■			
• website	C			KT								■		
2. promoten energiezuinigere uitbating/ procesuitvoering														
2.1 sensibiliseren over bestaande ondersteuningsinstrumenten	B			KT							■	■		

TERTIAIRE SECTOR														
actie	CO ₂ -reductie impact	verantwoorde-lijke actie	partners	termijn (KT, MT, LT)	wordt opgenomen als actie								CO ₂ -reductie (ton)	
					PAN	DK	KOE	KOR	LP	LOR	MID	NP		VEU
<ul style="list-style-type: none"> uitvoeren gratis individuele energiescan (Agentschap innoveren en ondernemen) 	B			KT	■	■			■		■	■		
<ul style="list-style-type: none"> ecologiepremie plus (Agentschap ondernemen): productieproces energiezuiniger en milieuvriendelijker maken 	B			KT									■	
<ul style="list-style-type: none"> deelname Charter Duurzaam Ondernemen van POM 	B			KT				■					■	
2.2 stimuleren groepsaankoop groene energie														
<ul style="list-style-type: none"> Provincie: tot 100 000 kWh gas en 50 000 kWh elektriciteit (particulieren en kleine bedrijven) (www.samengaanwegroener.be); POM: >100 000 kWh gas en > 50 000 kWh elektriciteit 	B			KT	■	■		■	■	■	■	■	■	
2.3 ecolabel Groene Sleutel (Bond Beter Leefmilieu - BBL) in lokale toeristische sector: Vlaams Klimaatfonds, lijst groene sleutelhouders te vinden op www.green-key.org)	C			KT						■	■	■		
<ul style="list-style-type: none"> opnemen in gemeentelijke communicatie naar toeristen promoten naar uitbaters toe 					■				■					
2.6 promoten zelfscan KMO's (VEA)	B			KT					■			■		
3. stimuleren energie-efficiënt lichtgebruik														
3.1 reglementen ter voorkoming van lichthinder	B			MT								■		
3.2 oprichten van een meldpunt 'storende verlichting'	C			MT	■			■	■					

TERTIAIRE SECTOR														
actie	CO ₂ -reductie impact	verantwoorde partners	termijn (KT, MT, LT)	wordt opgenomen als actie										CO ₂ -reductie (ton)
				PAN	DK	KOE	KOR	LP	LOR	MID	NP	VEU		
inzetten op bedrijventerreinen														
<ul style="list-style-type: none"> ontwikkelen CO₂-neutrale bedrijventerreinen op het grondgebied (neemt enkel aspect elektriciteit mee) 	A			KT, MT	■	■	■				■	■		
<ul style="list-style-type: none"> revitalisering oude bedrijventerreinen met energie-optimalisatie 	A			KT, MT		■		■					■	
<ul style="list-style-type: none"> bedrijventerreinen met hernieuwbare energie of warmtenet 	A			MT, LT									■	
inzetten op gedragsveranderingen inzake energiegebruik naar gebruikers tertiaire gebouwen via bestaande campagnes														
<ul style="list-style-type: none"> sensibiliseren rond het sluiten van winkeldeuren. 	B			KT	■		■						95	
<ul style="list-style-type: none"> sensibiliseren rond het doven van overbodige verlichting (bv. reclameverlichting, parkingverlichting, etalageverlichting, gevelverlichting,...) 	B			KT	■	■	■	■	■	■	■	■		
inzetten op overige acties														
<ul style="list-style-type: none"> in de bloemetjes zetten van bedrijven die systematisch inzetten op duurzaam ondernemen 	B			KT, MT	■	■	■				■	■		
<ul style="list-style-type: none"> in de bloemetjes zetten van een bedrijf dat systematisch inzet op een thema uit het Burgemeestersconvenant bv. op duurzame mobiliteit 	B			KT, MT	■		■							
<ul style="list-style-type: none"> jaarlijks uitreiken van een award aan de energiezuinigste onderneming 	B			KT, MT			■							

TERTIAIRE SECTOR															
actie	CO ₂ -reductie impact	verantwoorde-lijke actie	partners	termijn (KT, MT, LT)	wordt opgenomen als actie										CO ₂ -reductie (ton)
					PAN	DK	KOE	KOR	LP	LOR	MID	NP	VEU		
<ul style="list-style-type: none"> Opzetten van acties/sensibiliseren naar specifieke groepen van de tertiaire sector toe bv. inzake het afspreken van sluitingsdagen van bakkers in een bepaalde wijk/gemeente met het oog op het beperken van de verplaatsingen, sluiten van winkeldeuren, doven van etalageverlichting... Hiervoor kan worden samengewerkt met Unizo 	B		Unizo	MT											
<ul style="list-style-type: none"> promoten van de acties die vanuit Unizo komen 	C		Unizo	KT											
<ul style="list-style-type: none"> inzetten op de GroeneVent-scan (OVAM) bij evenementen 	B		OVAM	KT, MT											

5 lokale energieproductie

5.1 doelstelling

De steden en gemeenten van de groep 'Van Zee tot IJzer' zetten in op lokale, hernieuwbare energieproductie om op deze manier in 2% van de energiebehoefte van het grondgebied te voorzien in 2020.

De totale CO₂-reductie die door lokale energieproductie bekomen wordt, wordt geraamd op 7 549 ton.

5.2 acties in de kijker

Een aantal initiatieven worden in de regio opgezet:

- De Panne wil een energieplanning opmaken, waarbij zones aangeduid worden waar hernieuwbare energietoepassingen mogelijk zijn.
- Diksmuide wenst in te zetten op hernieuwbare energie binnen nieuwe ontwikkelingen (woonprojecten, bedrijventerreinen).
- Veurne trekt de kaart van zonne-energie en warmtenetten. Op vlak van zonne-energie ziet de stad mogelijkheden in het laten participeren van burgers in projecten (op scholen, bedrijven). Warmtenetten worden onderzocht in het kader van nieuwe ontwikkelingen.

5.3 individuele acties

LOKALE ELEKTRICITEITS- EN KOUDE/WARMTE PRODUCTIE															
actie	CO ₂ -reductie impact	verantwoordelijke actie	partners	termijn (KT, MT, LT)	wordt opgenomen als actie										CO ₂ -reductie (ton)
					PAN	DK	KOE	KOR	LP	LOR	MID	NP	VEU		
TOTALE REDUCTIE BINNEN DIT THEMA												7 549			
inzetten op hernieuwbare energie															
1. investeren in hernieuwbare energie															
<ul style="list-style-type: none"> opmaken van een energieplanning (aanduiden zones waar hernieuwbare energietoepassingen (bv. windmolens) mogelijk zijn) 	B		Provincie	MT	■										
<ul style="list-style-type: none"> installaties voor hernieuwbare energie in ontwikkelingen 															
<ul style="list-style-type: none"> windenergie 	A			MT		■									
<ul style="list-style-type: none"> warmtepompen 	A		DK: woonuitbreidingsgebied	MT		■									
<ul style="list-style-type: none"> warmtenet 	A		DK: woonuitbreidingsgebied	LT		■									
<ul style="list-style-type: none"> betonkernactivering 	A		DK: site RECOM	MT		■									
2. opzetten van/deelname aan coöperatieve voor hernieuwbare energie	A			MT, LT		■									
<ul style="list-style-type: none"> PV op daken van openbare gebouwen (indien er na de opmaak van een inventarisatie mogelijkheden blijken te bestaan). 	A			MT, LT								■			
<ul style="list-style-type: none"> promoten van het investeren in bestaande energiecoöperatieven 	B			KT	■	■			■		■				
<ul style="list-style-type: none"> promoten van het leggen van zonnepanelen op de daken van bedrijven om te voorzien in de energiebehoefte van de stad/gemeente. 	A			MT								■			
3. inzetten op integratie stadsverwarming															

LOKALE ELEKTRICITEITS- EN KOUDE/WARMTE PRODUCTIE																
actie	CO ₂ -reductie impact	verantwoordelijke actie	partners	termijn (KT, MT, LT)	wordt opgenomen als actie										CO ₂ -reductie (ton)	
					PAN	DK	KOE	KOR	LP	LOR	MID	NP	VEU			
<ul style="list-style-type: none"> restwarmte naar woonwijk/bedrijventerrein 	A			LT												
<ul style="list-style-type: none"> stadsverwarmingsnet niet gekoppeld aan restwarmte 	A			MT, LT												
inzetten op onderzoek																
onderzoeken van de mogelijkheden voor warmtenetten, WKK, windmolens, biomassacentrales en warmwaterdistributie in KMO-zones	A			KT, MT												

VERDERE OPVOLGING

Dit actieplan bevat acties die tot en met 2020 opgenomen moeten worden om succesvol de doelstelling van 20% minder CO₂-uitstoot te halen.

WVI trekt vanuit haar coördinatorenrol binnen het Burgemeestersconvenant voor de groep Van Zee tot IJzer de werkgroep die de uitvoering van het plan opvolgt. Dergelijke werkgroep is om verschillende redenen een nuttig instrument:

- door op regelmatige basis samen te komen met de trekkers binnen de steden en gemeenten kunnen de stand van zaken en de volgende te zetten stappen bepaald worden
- het verzekert de betrokkenheid van elke stad/gemeente die deel uitmaakt van de groep
- het zorgt voor een blijvend engagement van alle steden en gemeenten om de acties op te nemen
- het maakt het eenvoudiger de regionale acties op te volgen
- de deelnemers aan de groep blijven op de hoogte van de stand van zaken in de andere steden en gemeenten.

Een tweede instrument voor opvolging is de verplichte tweejaarlijkse rapportering aan Europa. In dergelijke rapportage dient een beschrijving gegeven te worden van de stand van zaken in de uitvoering van het actieplan. Eénmaal in de vier jaar moeten daarbij nieuwe cijfers over de CO₂-uitstoot voorgelegd worden.

BIJLAGE 1: LIJST MET AFKORTINGEN

AG EOS	Autonoom Gemeentebedrijf Energiebesparing Oostende
AWV	Agentschap Wegen en Verkeer
BAU	Business as usual (in deze context vanaf 2011)
BBC	Beleids- en beheerscyclus
BBL	Bond Beter Leefmilieu
BEN-norm	Bijna energieneutraal norm
CNG	Compressed natural gas (aardgas onder druk)
CoM	Covenant of Mayors (Burgemeestersconvenant)
CO₂	Koolstofdioxide
DK	Diksmuide
DNB	Distributienetbeheerder
EPC	Energy performance contracting
ESCO	Energy service compagny
EVA	Elektrische Voertuigen in Actie
GECORO	Gemeentelijke commissie voor ruimtelijke ordening
IVVO	Intercommunale voor Vuilverwijdering en -verwerking voor Veurne en ommeland
KOE	Koekelare
KMO	Kleine of middelgrote onderneming
KOR	Kortemark
KT	Korte termijn
kWh	Kilowattuur
kWh/j	Kilowattuur per jaar
LED	Light-emitting diode (licht-emitterende diode of lichtuitstralende diode)
LNE	Departement Leefmilieu, Natuur en Energie
LP	Langemark-Poelkapelle
LOR	Lo-Reninge
LT	Lange termijn
MID	Middelkerke
MINA-raad	Adviesraad voor milieu en natuur
MOW	Departement Mobiliteit en Openbare Werken
MT	Middellange termijn
NieKo	Woonhuis Nieuwpoort-Koksijde
NP	Nieuwpoort
PAN	De Panne

PMP	Provinciaal Mobiliteitspunt West-Vlaanderen
POM	Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij
PV	Fotovoltaïsche panelen (zonnepanelen)
RSVK	Regionaal sociaal verhuurkantoor
SDIP	Sociaal Dakisolatieproject
SEAP	Sustainable Energy Action Plan (Duurzaam energieactieplan)
SHM	Sociale huisvestingsmaatschappij
SVK	Sociaal verhuurkantoor
UNIZO	Unie van Zelfstandige Ondernemers
VEA	Vlaams Energieagentschap
VEU	Veurne
VITO	Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek
VLAIO	Agentschap Innoveren en Ondernemen
VLM	Vlaamse Landmaatschappij
Voka	Vlaams netwerk van ondernemingen vzw
VTE	Voltijds equivalent
WinVorm	West-Vlaanderen in vorm
WKK	Warmtekrachtkoppeling
WVI	West-Vlaamse Intercommunale
WWF	World Wide Fund for Nature (Wereld Natuur Fonds)

BIJLAGE 2: LEGENDE TABEL REGIONALE ACTIES & INDIVIDUELE ACTIES

A-actie	actie met een <u>grote</u> impact op de CO ₂ -reductie
B-actie	actie met een <u>matige</u> impact op de CO ₂ -reductie
C-actie	actie met een <u>beperkte</u> impact op de CO ₂ -reductie

	lopende actie
	nieuwe actie
	lopende actie met nieuwe elementen
	afgeronde actie

